

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

THE HERALD

Суспільно-політичний місячник

З М І С Т

	стор.		стор.
Т. Шевченко — До мертвих і живих і ненароджених земляків... ..	1	В. Щербій — Політичні тарантули	22
О. Бабій — Пісня про ген. Тараса Чупринку	2	І. Вовчук — Критика далекого поцілу	26
А. М-н — Відсталізування чи Хрущовізм?	4	Ікер — З розмови	28
І. В-к — Боввана роздягли — фетишизм посилили	6	Учасник — Хвилеве розходження	29
Є. М. — З нотатника	9	Г. Дудка — Плянування та звітність ООЧСУ	29
В. С-ко — Фальшивники перлів	11	Проф. П. Савчук — Український Вільний Університет — світоч вільної науки	30
П. Кізко — Доля родини Довбаня	14	В. К. — До проблеми маса і провід	31
О. Оглоблин — В. М. Щербаківський	17	Др. О. Соколевич — День визволення Болгарії	33

В С

ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД, УКРАЇНИ

Т. Шевченко.

До мертвих і живих, і ненароджених земляків моїх...

(Уривок)

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра;
А ви претесь на чужину
Шукати доброго добра,
Добра святого. волі, волі,
Братерства братнього...

Найшли,

Несли, несли з чужого поля,
І в Україну принесли
Великих слів велику силу,
Та й більш нічого.. Кричите,
Що Бог создав вас не на те,
Щоб ви неправді поклонялись,
І хилитесь, як і хилились,
І знову шкуру дерете
З братів незрячих, гречкосіїв,
І сонця правди дозрівать
В німецькі землі, у чужії,
Претесь знову.

Як би взять

І всю мізерію з собою,
Дідами крадене добро,
Тоді б зостався сиротою
З святими горами Дніпро!

Ох, як би то сталося, щоб ви не вертались
Щоб там і здихали, де ви поросли!
Не плакали б діти, мати б не ридала,
Не чули б у Бога вашої хули;
І сонце б не гріло смердячого гною
На чистій, широкій, на вольній землі;
І люди б не знали, що ви за орли,
І не покивали б на вас головою...

Схаменіться! Будьте люде,
Бо лихо вам буде:
Розкуються незабаром
Заковані люде;
Настане суд! Заговорить
І Дніпро і, гори,
І потече сторіками
Кров у синє море
Дітей ваших... і не буде
Кому помагати:
Одцурається брат брата
І дитини мати;
І дим хмарою заступить
Сонце перед вами,

І на віки преклинеться
Своїми синами,
Умийтесь! Одроз Божий
Багном не скверніте!
Не дуріте дітей ваших,
Що вони на світі
На те тільки, щоб панувать —
Бо невчене око
Загляне їм в саму душу
Глибоко, глибоко...
Дознаються небожата,
Чия на вас шкура,
Та й засудять, — і премудрих
Немудрі одурять.

II.

Як би ви вчилися так, як треба,
То й мудрість би була своя;
А то залізете на небо:
„І ми — не ми, і я — не я!
І все те бачив, все те знаю:
Немає пекла, а-ні раю,
Немає й Бога, тільки я,
Та куций німець узловатий,
А більш нічого...”

— „Добре, брате!

Що ж ти таке?”

— „Я не знаю —

Нехай німець скаже!”

Отак то ви навчаєтесь

У чужому краю!

Німець каже: „Ви Моголи”.

— „Моголи. Моголи.

Золотого Тамерлана

Унучата голі!”

Німець скаже: „Ви Слав’яни”.

— „Слав’яни, Слав’яни;

Славних прадідів великих

Правнуки погані!”

І Колляра читає

З усієї сили,

І Шафарика, і Ганку,

І в слав’янофіли

Так і претесь, і всі мови

Слав’янського люду,

Всі знаєте, а свої

Дасть - Біг!

Олесь Бабій.

Пісня про ген. Тараса Чупринку

В народі жив геройський дух дружин,
Бояр, князів Романа і Данила,
А з того духа народився син,
Зродилася його хоробрість й сила.
У граді Львові, в роді русичів,
Юнак схилив головку кучеряву
Над книгою, й мов бачив блиск мечів,
Коли читав про Русь, її державу.

Йшов буревій злочинної війни:
Москвини й німці з волі верховодів
Створили в світі царство сатани,
В рабів змінили сто племен народів.
Прийшла доба страшніша від чуми:
Ридала в кожній хаті скорбна мати,
Бо йшли сини в Сибір і до тюрми,
Й за море йшли вигнанцями вмирати.

Палали села, городи, міста,
Змінялися краї в безлюдні пущі, —
Мов Джінгісхан воскрес, із гробу встав,
Провадив орди дикі, мстиві, злющі.
Мечі катів і шибениць петлі
Були законом, правом і судьями, —
Конали часто й діточки малі,
Із голоду, чи вбиті ворогами.

Тоді Чупринка дав наказ і клич:
— До зброї! Смерть нас жде, чи перемога!
На нас іде азійська, люта дич,
Без милосердя і без віри в Бога!
Володарі, царі у всіх краях
Лизали столи кремлівських тиранів,
Та задзвеніли в галицьких лісах
Під шум діброви співи партизанів.

Йшли лицарі з-під солом'яних стріх,
Лишаючи в полях плуги і коси.
Де був пшеничний лан, оставсь обліг, —
На нім злились на цвітах кров і роси.

На рамені носив повстанець кріс,
На мазепинці, півраній стрілою,
Мав тризуб, що з-за сосон і беріз
Блищав на сонці зіркою ясною.

Раз був Тарас щасливий у житті,
Коли Підгір'я в зимовій киреї
Вітало рідне військо, й на путі
Дудніли кола й дула батареї,
Тоді раділи Холмщина й Волинь,
Як з прапорами йшов за бором, лугом
Загін повстанських військ, чи йшов курінь,
Що розгромив німецький полк за Бугом.

Минало літо, йшла зима, весна,
Літа плили, мов хвилі, за літами.
У сердаках, то в свитках з полотна
Повстанці йшли дорогами й стежками.
Як падав лист пожовклий із дерев,
Як розквітала перша брунька рясту,
Вколисував до сну гарматний рев,
Будив повстанців оклик: — Струнко - Наступ! —

Як рокотів, злітав із хмари грім,
До верховин моргали блискав'ці,
То для Чупринки в сховищі гірським
Були друзями лиш вірли й вірлиці.
Для нього домом був зелений гай,
Були для нього ложе — трави й шанці.
Родиною був нарід, рідний край,
Братами хлопці, бунтарі, повстанці.

В холодну ніч, коли скрипів мороз,
І примерзала зброя до долоні,
Скривав Чупринка у ярах обоз,
Гармати, шатра й буйногриві коні.
Як сніговиця замела сліди
Борців, що йшли з криївки рано — вранці,
Не знав злий ворог, хто йшов, де, куди —
Йшло військо, чи вовки йшли сіроманці.

Вклонялися бійцям жита до стіп,
Шуміли їм діброви і садочки,
А діти клали на повстанський гріб
Червоні маки, рожі та волошки.
Чупринка йшов, як буря, гургаган.
Був пострахом для ворога й для ката,
Дощі змивали піт і кров із ран
Бойовників на стежках і на чатах.

Як загостив Тарас до хат, палат,
Вродливий, мужній, молодечий,
Тремтіли, мліли серденька дівчат,
Всміхались очі втомлені старечі.
Як генерал ступав на шпиль Карпат,

“VISNYK” — “THE HERALD”

Published by the Organization for Defense of Four
Freedoms of Ukraine Inc.

Monthly except July and August when bi-monthly.

“Second class mail Privileges Authorized at
New York, N. Y.”

I. Wowczuk Editor in Chief.

Address: P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

Задивлений у заграви вогнисті,
Летіла вістка голубом до хат:
— Чупринка йде прогнати комуністів! —

А він з'являвся, й визволяв мечем
Невільників і в'язнів, що в кайданах
Ішли в тайги сибірські із тюрем.
Скатовані, знесилені, у ранах.
Як повертався Чупринка у село,
Підпалене для пімсти паліями,
То цілувало подум'я чоло,
Лице Тараса і від кулі шрами.

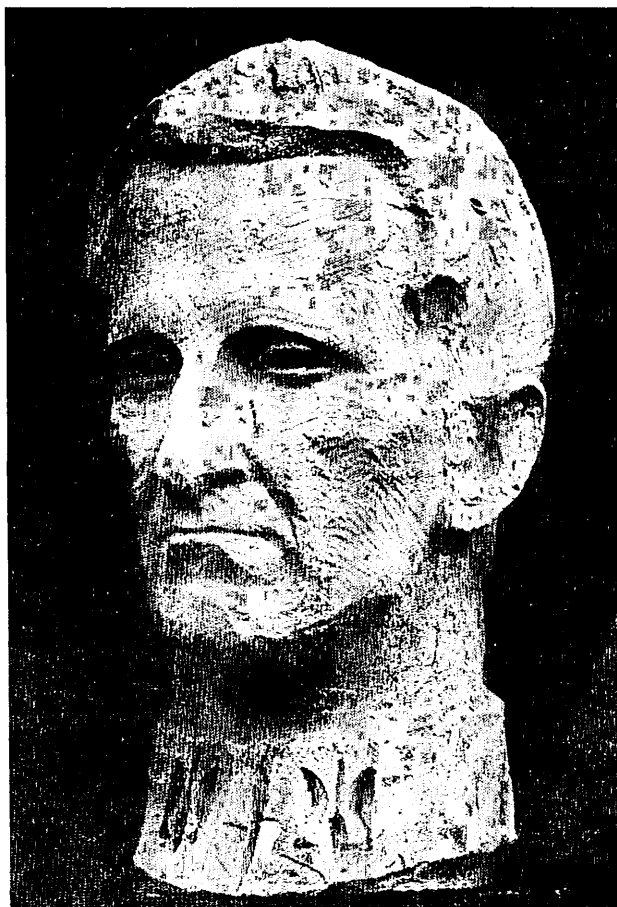
Щодня, щоночі смерть, неначе сич,
За ним гляділа, слідкувала скрито,
Й аж у Кремлі попитувал москвич:
— Чому Чупринки досі ще не вбито?
В зимі, коли був знов пробій, пролім,
То по поході аж над Море Чорне.
В приходстві, в селах і в дворі старім
Таборувало військо непоборне.

Так надійшла зловіща, грізна ніч:
Комунарі злігались сараною,
Котились танки із гірських узбіч.
Гарчав літак над лісом за рікою.
Задивлений в рисунки мап і карт,
Стояв тоді Чупринка у квартирі.
Почувши крик, сполох сигнали варт,
Він дав тихцем наказ для командирів.

Нахмуривши задумане чоло,
Сказав Чупринка: Вийдім зі станиці,
Бо десь сурма сурмила на сполох.
І десь в лісах бабахкають рушниці!
Він вийшов з двору, спраглий бою, діл,
Як із гнізда летить орел на лови,
Заклекотів, загегав скоростріл
Під церквою Пречистої Покрови.

П'янив Чупринку куль і стрілів свист,
Як музика весільна і як вина,
Будились в битві — генерала хист,
Відвага лева, хижість соколина.
Відчув Чупринка в серці жаль і біль
То ж попровадив полк, нові загони —
У протинаступ ген аж до топіль,
Де на горбах замавав стяг червоний.

Як скоростріл розстрільно покосив,
Почув Тарас, що знов канони грають —
Земля дрижала, як з гармат, гавбиць
Летіли в тьму гранати і шрапнелі,
Й померкли сяйва місяця, зіниць
В патлатім димі із пожеж в селі.
З села закрались за ставок, за млин
Жінки, хлоп'ята, старці сивоглаві,
Рушниці кріси ставили на тин,
Дали підмогу портизанській лаві.

Ген. Тарас Чупринка 1907 - 1950
Різьба роботи М. Черешньовського

Боровсь Чупринка мужньо цілу ніч,
Ворожа кров плила в яри, в потоки,
Котились часто голови ворожі з кліч
Як догоряв в церкві престіл,
Дзвіниця деревляна догоряла,
То з цвинтаря ворог узяв приціл,
Прошила куля серце генерала.

Як вороги ішли з усіх сторін,
Як розганяв світанок темність ночі,
Чупринка впав при згарищі руїн.
Лукава смерть йому закрила очі.
Тоді з майдану вартовий прибіг,
Розглянувся, і, коло деревинки
Побачив, що плила з грудей на сніг
Шляхетна кров убитого Чупринки.

Той вартовий ровами біг на вал,
Піднявши в гору кріс в димах, туманах,
Він крикнув: — Друзі! Вбитий Генерал!
Помстімо смерть Шухевича Романа! —
І від лісів польських та озер,

Закінчення на стор. 4-й.

А. М-н.

ВІДСТАЛІЗУВАННЯ ЧИ ХРУЩОНІЗМ?

Ще не засохла типографська фарба на офіційному повідомленні ЦККПСС про 20-й з'їзд компартії, як вся советська преса заговорила про чергову „історичну подію” в країні „збудованого соціалізму”.

Москва взагалі любить наліплювати на кожну, навіть дрібничкову подію в ССРСР, ярлика „історичности”. 20-й з'їзд партії таки є подією, але не для підсоветського населення, а для самої ж таки компартії ССРСР, бо політичні напрямні промов посталінських колективних керівників на з'їзді перекреслили і викинули на смітник те, на чому виховувалася партія від часу захоплення Сталіном влади, аж до його смерті, хоч рішення з'їзду не внесли великих змін в засадничій політиці Кремля. Те, про що говорив у своїх промовах Хрущов, Мікоян та інші вожді записано в програмі партії ще за часів Леніна, про те саме клявся і Сталін на могилі Леніна. Та, однак, за безглуздя „мудрої” політики компартії, вірніше ЦККПСС, яка звела низку галузей підсоветської економіки, особливо сільське господарство, у провалля і допривадила до цілковитої руйнації духово-культурні цінності всіх народів в ССРСР, треба було колективному керівництву, на чолі з новим, трохи хитрішим ніж Сталін, вождем Хрущовим, знайти козла відпущення. Ним став мертвий Сталін.

Немає ніякого сумніву, що, перед виступом промовців на з'їзді в Президії ЦККПСС розподілено було кому і про що говорити: Хрущову — надавати генеральну лінію, Булганіну — про

шосту п'ятирічку, Кириченкові — вклонитись від імені УССРСР „старшому братові” та ганьбити українських „буржуазних” націоналістів, а Мікоянові — заплямувати Сталіна, його політику та його непомильну науковість. Мікоянові припала найнеприємніша роля — земляка розоблачити.

Цікаво, як би повелися всі сучасні партійні мудрагелі, коли б з мавзолею раптом на з'їзді з'явився з береївською сокирою Сталін? Чи були б вони і далі такими хоробрими з-за плоту, якими виявилися тепер? Де ж вони були за часів панування Сталіна, чи не разом з ним в ЦККПСС?

Якщо переглянути всі потягнення сучасного колективного керівництва за минулий час, то побачимо що до з'їзду партію почали готувати після смерті диктатора Сталіна. Ще в часи утвердження на кремлівському престолі Маленкова було проголошено принцип колективного керівництва, замість культу вождівства. При публікації в советській пресі прізвищ вождів тепер ніколи не висовується на перше місце Хрущов, як це було з Сталіним.

Після ліквідації Берії, Маленков, що офіційно оголосив „новий” курс партії на приспішений розвиток легкої та харчевої промисловости і обіцяв від імені ЦК за два три роки піднести матеріальний рівень підсоветського населення (очевидно, що обіцянки були з благословення Президії ЦККПСС), своїм добровільним уступленням взяв на себе, як вірний син партії, вину за відступлення від генерального курсу — індустріалізації ССРСР. Кремлівські вожді побачили, що міжнародні відносини ССРСР з західним світом, започатковані Сталіном, щобільше напружуються, і, не зважаючи на „догнать і перегнать”, мілітарний потенціал західного світу набагато могутніший за московський. Замість того, щоб в майбутній війні знайшов собі могилу капіталізм, таку могилу знайде „побудований соціалізм”.

На місце Маленкова прийшов Хрущов, який немовби виправив помилки, оголосивши невідступний принцип генеральної лінії партії, приспішений розвиток тяжкої промисловости, осно-

Закінчення з стор. 3.

Від гір кавказьких аж до рчки Сяну
Народ питає: Чупринка, Командир помер?
Хто ж визволить вітчизну безталанну?

Шумів, ридав Дніпро, Дністер і Прут,
Вітри ридали на верхах Горганів:
— Хто ж увільнить народ із вражих пут?
Хто ж поведе до бою партизанів?
Та виростають цвіти із могил,
Героїв смерть — Народу воскресіння,
Гроби борців — живим, — джерела сил,
То й слава діл Шухевича — нетління.

ви обороноздібності і військової могутності ССРСР. Звідци стають зрозумілими і всі „мирні” потягнення Кремля в міжнародніх стосунках.

Здавалося, що в зв'язку з хрущовською лінією на індустріалізацію стався цілковитий зворот до сталінізму, але наступні події виявили, що тут справа не в сталінізмові, бо сталінський принцип індустріалізації країни був не його вигадкою, а генеральною лінією ленінізму. Йшло про показове відсталізування державної машини, самої партії, щоб міцніше закріпилося колективне керівництво на чолі з Хрущовим. В колективному керівництві дійшло фактично до, такби мовити, бльоку Хрущова з Булганіним, тобто партії з урядом.

В протиставленні сталінській тезі про „передовий російський народ”, розпочалося дуже повільне, але настирливе зведення російського народу на рівень звичайного, а не старшого брата. В той час, коли на Україні советська пропаганда час-до-часу „дякувала старшому брату за допомогу”, в російській пресі майже вже не згадується старшобратерське провідництво, зате більше витягається на денне світло дружба народів, советський патріотизм, братерський інтернаціоналізм. На гучно улаштованому святі на відзначення „300 річчя поневолення України Москвою” кремлівські відпоручники на Україні ще вихваляли „старшого брата”, клялися з Москвою „бути навіки разом” та винищити український „буржуазний” націоналізм. з корінням, але московські цекісти в свою чергу називали українців „великим братнім народом, єдинокровними братами”, підносили до небес, а казахстанські відпоручники Москви бевкнули про те, що український народ є „старшим братом” казахів, хоч правда потім казахстанських відпоручників зацитькано. Отже сталінську тезу про „передовий” російський народ та його „історичне провідництво” заслонено декораціями дружби соціалістичних націй. Від часів відсвяткування 300 річчя Кремль розпочав досить гостро і міцніше підкреслювати в своїй пропаганді про рівноправність народів ССРСР. В партійних виданнях протягом 1954-1955 р. вміщено багато статей з рамени ЦККПСС про дружбу народів ССРСР. А разом з тим декого з партійної української верхівки пересунено на

високі урядові посади до Москви. Такими є напр. Корнієць — міністр заготівлі ССРСР, Кириченка введено до членів президії ЦККПСС, Москаленко, Гречко і Яременко одержали звання маршалів, Мацькевич став міністром сільського господарства ССРСР, Кучеренко — заступник Булганіна, Соколовський — начальник генерального штабу, 3 командувачі військовими фльотами і інші. Коли переглянути склад ЦККПІУ побачимо, що він в великій більшості складається з партійців українського походження. Стара тактика Сталіна, як то було з Грінком, Чубарем Петровським та іншими, якою колективне керівництво намагається затушкувати і замити очі світові про „провідництво” російського народу та показати українському населенню, що „старшого брата” немає, а в системі ССРСР всі „брати” рівноправні.

В такій політиці Кремля немає сумніву про те, що колективне керівництво ураховує смертельну небезпеку для Москви, яку несе український національно-визвольний рух.

В другій половині липня 1954 року колективне керівництво оголосило тези для написання історії КПСС, які фактично й заповідали зміст промови Мікояна на 20-му з'їзді, з пропозицією переглянути „Короткий курс ВКП (б)” та останню брошуру Сталіна „Економічні проблеми ССРСР”. Політичну діяльність самого Сталіна до 1917 р. під час жовтневого перевороту в Росії, під час відзначення в 1955 р. 50-ти ліття революції в Росії скореговано, а на 20-му з'їзді твори Сталіна взагалі мало цитовано.

Ще в травні 1955 р. генерал Шатілов в „Літературній Газеті” прямо написав, що ніякого геніяльного пляну про наперед продуманий військово-історичний маневр активної оборони (відступ червоної армії в 1941 р.) не існувало. Все то є вигадки, червона армія втікала під потужним натиском німецької армії.

Кокетуючи з Україною ЦККПСС, промовою Мікояна, порадив москалям не братися писати історії Української соціалістичної республіки, бо „на Україні знайдеться не мало таких товаришів, які її напишуть набагато ліпше за московських”. Можна здогадуватися, що такий вислів Мікояна свідчить про реабілітацію деяких партійних писак з історії України, які за Сталіна попали в шеласку.

I. В-к.

БОВВАНА РОЗДЯГЛИ – ФЕТИШІЗМ ПОСИЛИЛИ

Немало вже написано про ХХ-й З'їзд імперської партії большевиків. Є різні здогади, припущення. Не бракує, як завжди, ніби наївних, радше, які таких удають, що з захопленням переконують маси, як вони називають читачів, що сталася великої ваги подія. Кремлівська верхівка, мовляв, відмовилась від диктатури, предала анафемі вождизм, виреклася сталінізму, а проголосила колективне керівництво. Радіймо, мовляв, світе, бо це ознака того, що тоталітаризм пережито, влада неминує буде демократизуватись, еволюціонувати до змін на краще.

Немає сумніву, що оте „відсталізування”, про яке мовиться в цій статті, ніщо більше, як тактичний маневр ЦККПСС, але принципової зміни стратегії компартії, включно до якогось термидору, як дехто сподівається, а також заміни партійної диктатури демократією, не принесуть. Те, що до більшого голосу прийшов Хрущов тут немає ніякого сумніву, але чи він піде так далеко як і Сталін та порубає голови колективному керівництву, чи можливо колективне керівництво відрубав голову йому — покаже майбутнє. У всякому разі підсовєтському населенню великих сподівань в поліпшенню матеріяльного рівня від шостої п'ятирічки не чекати. Для населення немає різниці чи сидить в Кремлі Сталін чи Хрущов. Але є друге. Хрущов нищить своїх ворогів, прикриваючись ім'ям партії і при участі мобілізованих ним партійних мас. Його тактика — це тактика „добровільного” усунення негідних йому з керівних посад, але збереження їм голови на плечах та призначення на досить відповідальні посади, на яких усунені вірою і правдою служать Хрущову — партії. Передз'їздівське панування хрущово-булганінщини також позначилося не малою чисткою в партії. З 125 членів ЦК та 111 кандидатів на членів, зі складу ЦК вибуло 57 осіб, з них померло 5, розстріляно 4 і невідомо де зникло 48. В останні часи усунено Круглова, „добровільно” уступили з своїх посад голова Ради міністрів РСФСР та Литви Пузанов і Гедвілас.

Дійсно, в палатах, де відбувався з'їзд, біля 1500 делегатів від розлогої імперії ляскали, коли можновладці, заперечуючи самі себе, колективно знімали з покійника ризи непогрішимости, політичної непомилности. Мертвого боввана розвінчували колективом. Натякнув обережно Хрущов в своїй шестигодинній доповіді, копнув Молотов, підхопив Мікоян, а Панкратова підвела наукову базу під те „розоблачення”. В цій вакханалії, що відбувалася після довгої репетиції, перед якою йшла боротьба на московському Олімпі, як бути з бовваном, виявилася типова для імперії прикмета, завжди притаманна для російської деспотії. Деспотизм витворює бовванів і він їх роздягає, розвінчує. Це останнє слово досить поширене в совєтському лексиконі, його повторяли в містах, селищах і селах, коли за помахом диктаторської палички з Кремля на зборах активісти, півактивісти, „развенчвали” тих, яким вчора лизали руки, згинались перед ними в три погібелі. Така природа рабства. Раб, незалежно від становища, яке він посідає, завжди схильний при першій нагоді, а тим більше, коли та нагода збігається з потребою, розрахуватись, помститись, на тому, кого обожнював, кому ненавидячи поклонявся. На ХХ-тому з'їзді колектив, виплеканий Сталіном, розрахувався з мертвим деспотом, якого сам фетишизував і йому поклонявся. Дехто бачить в цьогорічному відмінність, мовляв, то було з саношниками більшими і малими, а тут же зроблено з найстаршим. То так, але це свідчить про силу обставин, про тиск в імперії, для зламання якого, чи бодай послаблення керівництво змушене було само собі плювати, щоб утримати цілість і утриматись.

Кремлівський колектив добре знає, що пам'ять про боввана недобра серед народів імперії. Відцентрові, протиімперські настрої, отой сепаратизм, що розвивається під імперським пресом, про який і на з'їзді говорено, як про „буржуазний націоналізм”, становлять поважну небезпеку для спадкоємців боввана. Для колективної диктатури зручніше, вигідніше, щоб зберегти неподільність, зненавидженої народами

„отчизни”, стати не однодумцями, а хулителями, ворогами сталінізму, а за всі внутрішньо-імперські труднощі, які є й придуть ще, скласти вину на мертвого. Все лихо, мовляв, в тому, що влада була уодноосіблена, а тепер почнеться нова благотворна доба: колектив правитиме і все на краще. Тактичний зворот на ХХ з’їзді не є жадною новиною. Його не раз під тиском протиімперських сил, стосувала большевицька диктатура, а перед нею царське самовладство. Про такі зміни російська пісня каже — цар велів дати „мертвим свободу, а живим арест”. Ревізія сталінізму, так оперетково заповіджена на ХХ-му з’їзді, то маслак, який вимушена була кинути колективна диктатура вгодованим делегатам, а через них поневоленим народам, щоб відвернути їхню увагу від питання: чому то старший брат всім опікується, всім рядить і за все його треба любити? Не випадково ж про ревізію сталінізму доручено було сказати найвірнішому йшаківі сталінізму, Мікоянові. Але й він, властиво, нічого не сказав, а назвав чомусь Антонова, що приносив московську владу в Київ на багнетах, та голомозого ліліпута поляка Касіора. Обоє московська історична наука десь ніби обвинила в тому, що вони своїми діями підсичували партизанську війну на Україні проти комуністичної Росії, через них Петлюра мав великі успіхи і григорівщина та махновщина. І в оцій коротенькій згадці Мікояна та на півсерйозній його фразі, що московським історикам не треба було братися писати історію української соціалістичної держави, бо її краще напишуть українські історики, бачать засадничу ревізію сталінізму щодо національної проблеми. Хоч Хрущов, якого знаний письменник Шолохов на з’їзді назвав „вежливым человеком”, згадуючи про історію партії, не забув викласти „буржуазних націоналістів”, „бухаринців” і „троцькістів”, назвавши бандитами. Чому згадано на доказ не марксистського навітлення горожанської війни на Україні двох техніків з Москви? Чому не згадано далеко відоміших марксистів серед націонал-комуністів? Про національних романтиків загірної комуні, нема що й говорити. Їх ніколи не помилує жадна найколективніша імперська диктатура. Тут вона була і є невблаганою й вірною спадщині попередника. Ні в чому від неї не

відступає, нічого засадничого в ній не ревізує, а лише злегка роздягає і то делікатно мертвого боввана перед імперськими роботами та перед тими, які в кожній посмішці сатани ладні бачити ознаки демократизації й еволюції сталінізму. Чи переглядалися якісь засади імперської політики на з’їзді?

В предовгій промові Хрущова розділ про „Питання ідеологічної роботи” найкоротший. „Наша головна політика зараз повинна бути — економічна будова держави, щоб зібрати зайві пуди пшениці, зайві пуди вугілля, щоб вирішити, як краще використати ці пуди хліба й вугілля. І на цьому повинна бути побудована вся агітація і вся пропаганда”. Всю ідеологічну й політичну роботу всемогутньої імперської партії, Хрущов звів до завдань будови держави, до поборення всяких протиімперських течій в республіках, скованих в ній обручами імперської деспотії. Навіть побіжна аналіза директив з’їзду щодо шостої п’ятирічки унагляднює оту імперську стратегію, в практичній політиці наступної п’ятирічки. В Московії, Сибірі й на Уралі за цією стратегією (наголошеною й підкресленою з’їздом) будуть будувати варстатобудівельні заводи, заводи важкої індустрії, електробудівельні споруди, споруди силових трансформаторів, високовольтної апаратури й інші. А для України директиви з’їзду затвердили ще посилити видобуток вугілля, витоп чавуну, видобуток нафти і збудувати в Чернигові й Черкасах заводи для переробки штучного волокна, а на півдні один промисловий комбінат для переробки кукурудзи на маляс і крохмаль. Розмір статті не дозволив навести довгих цитат з директив з’їзду до шостої п’ятирічки. Але й з короткого переказу, змісту тих директив, що втілюють в практику генеральну політику, схвалену з’їздом, видно, про яку державу йде мова. Основу індустрії, виробництва якої за завданнями має догнати капіталістичні країни, імперська політика на шосту п’ятирічку плянує на Урал і Сибір. А для республік, завойованих чи підкорених („братніх”), отих окраїн імперії, політика побудови держави глянує посилений видобуток вугілля, руди, нафти — сировини для імперської промисловости, та комбінати, що вироблятимуть маляс з кукурудзи. Окукурудзнення України поставлено, як генеральну лінію для шостої

п'ятирічки. Курс хоч і не новий, але його дуже виразно й підсилено. І в ньому суть політичної генеральної лінії колективної диктатури одногосно схваленої ХХ-м з'їздом, а не в тому, хто буде писати історію советської України служилий малорос, чи вчений історик, москаль. Для нас важливим є те, що з'їзд увиразнив централістичну політику, за якою завойовані республіки — окраїни імперії, перетворюватимуться на стан колоніальної залежності від московської імперії — ССРСР.

Щодо країн „народної демократії” — другого поясу в імперському новітньому загарбанні, то з'їзд наголосив засаду, за якою економіка цих країн має бути підпорядкована цілком інтересам імперії. Про яку ж рвізію сталінізму можна говорити, коли з'їзд в генерально-політичних лініях увиразнив курс московського централізму в країні, а в зовнішній політиці поставив завдання забезпечити за імперією ініціативу й вирішальні економічні та політичні впливи в економічно відсталих країнах. І то не для побудови світового комунізму, про який тільки ненароком говорили на з'їзді, а для побудови держави-імперії, за висловом Хрущова. Фетиші злегка змінені, а радше відсунуто в тінь, щоб посилити большевицько-імперський фетишизм. Тим, що кажуть, чи твердять про зворот до ленінізму, треба пригадати, що немає ні одної думки, ідеї в ділах більшовизму, якої б Сталін не позичив чи не сприйняв від Леніна. Усунення Сталіна з класиків марксизму і підсилення Леніна, не є ревізією большевицької політики, не є зверненням з імперської дороги большевизму, а є розгорненням наступу на широкому фронті, в першу чергу в економічно відсталих країнах. Роздягання ж боввана за помислом колективної диктатури має облегчити ханатові приєднати нові сили, нових союзників з зовні. Поновлення ленінізму не означає й натяку на лібералізм, а робиться його для посилення советської експансії, щоб, запліюживши очі заходів лібералізмом і колегіальністю керівництва, легше можна було роздмухувати полум'я в країнах Азії й Африки. Для цього етапу імперської експансії Ленін зручніший вже хочби тим, що про його демократизм трохи призабуто, а криваві діла Сталіна, який був вірним учнем Леніна, ще добре в пам'

яті. І щоб принадити отих хитких, наївних і покривджених, партія ніби відмежовується, бо хоче бути респектованою. Ленін, Сталін і Хрущов з колективом, — то возглавія, які під тиском багатьох причин можуть мінятись, не змінюючи засад, які можуть змінити й змінять уярмлені народи, розваливши імперію.

В нинішній політиці імперії широко розгорнутої експансії на зовні і посиленого централізму в ній самій, ленінізм більш ефективний і колективне керівництво повертається до першоджерел. Це ж Ленін учив, що „Тепер не час думати про те, як визначити державні кордони, — бо ми прагнемо до повного знищення їх”. А як це має статись, за якою стратегією, Ленін на з'їзді комуністичних організацій народів сходу 1919 р. дав такі установки: „Тепер нашій советській республіці треба згрупувати навколо себе всі народи сходу, що прокидаються, щоб з ними разом вести боротьбу з міжнароднім імперіалізмом. Вам доведеться базуватись на тому буржуазному націоналізмові, який прокидається в цих народів і який має історичне виправдання”. (т. 16, 388-391). І оці ленінські пляни увиразнив з'їзд імперської партії, поклавши їх в основу п'ятилітки і всієї політики. Боротьба з націоналізмами народів в імперії, перетворення економіки республік на колоніальний стан залежності, а коштом великого нагромадження від ограбування республік допомагати відсталим країнам, щоб облегчити побудову світової советської республіки. ХХ-й з'їзд, де так лагідно говорилося про співіснування з капіталістичним світом, про мирний змаг двох систем, справді є з'їздом, що накреслив пляни генерального розгорнутого економічного й політичного наступу Советського Союзу.

Питання чи має дух і спроможності советська Імперія для здійснення тієї експансії? Перечитуючи матеріали з'їзду, розглядаючи фота відгодованих вельмож, що мали б здійснювати ту програму, у мене склалося переконання, що в тупих відгодованих тушах саме й бракує отого імперського духу, для здійснення намічених завдань. А. Гольденвейзер, в своїх спогадах про завоювання большевиками Києва, подає таку характеристику їх тоді, в 1921 р. „Вони пробули в Києві всього три тижні. І той перший облік який ми побачили, не був позбавлений своєрід-

Е. М.

З НОТАТНИКА

25. II. 1956 р. Пройшла річниця А. Міцкевича, відзначена у нас тимразом досить гоїно, і, опріч почуття певної втіхи („ми уміємо бути об'єктивними”), збудила кілька гірких думок. Бо ніби у всім, навіть і в „об'єктивізм” не шкодить дотримуватись певних границь. Та й який же то „об'єктивізм”, що йде так далеко, коли вже не розрізняєш, чи то тільки „об'єктивізм”, чи то вже „самоотверженість малоросійская”...

Щоб ствердити, що Адам Міцкевич — вели-

ної барвистости й демонічної сили. В ньому найяскравіше виступали риси сміливости й якоїсь неблаганости”. А на цьогорічному з'їзді говорили і вирішували відгодовані советські міщухи, мірнота, пересіч. В штапових промовах бракувало яскравої думки. Це мабуть зрозумів і найстарший в колективній диктатурі, тому й поставив вимогу про організацію закладів для виховання імперської аристократії. „Коли поглянути в недалеке минуле, то ми побачимо, що, крім загальної школи, панівні класи мали свою, яка відповідала духові часу й пануючому ладові. Держава творила пажеські, кадетські корпуси, інститути благородних дівичь і таке інше. В цих закритих установах діти проходили школу аристократичного виховання”. Пригадавши практику московської держави, Хрущов запропонував за її зразком, організувати закриті учбові заклади і в них виховувати й вишколювати аристократів, потрібних для пануючого ладу. Інстинкт імперського хазяїна (правда дрібненького) вичув чого бракує імперії для здійснення її програми. На імперську духову кризу натякнув і знаний письменник Шолохов, закликаючи з'їзд „серйозно й глибоко подумати про те що буде мати советська література не тільки в шостій п'ятирічці, але й через 20 — 25 років, коли з теперішних провідних письменників не лишиться майже ніхто.”. Духова криза в самому керівництві, вгасання того, що так притамане для імперської дикої агресії, є чи не найбільшою небезпекою для самої імперії. І це, може бути, дійсно історичним.

кий поет і майстер польської мови, не треба бути спеціально об'єктивним, бо ж цей факт, понадто в перспективі століття та на тлі сучасности, уявляється аксіомою. Навколо тієї аксіоми можна поставити цілий ряд тез вже більш „теоремної” природи, які можна (і треба) більш або менш цікаво доводити. Зразком такого підходу до проблем, зв'язаних з творчістю Міцкевича, був, як завжди, змістовний відчит Д. Чижевського в УВАН про деякі властивості постики великого поета. Решта рефератів, на жаль, пішла по лінії, яку можна б охарактеризувати іронічним дотепом наших західних сулідів, а саме — „слонь а Польска”, тобто референти конечно хотіли зв'язати Міцкевича саме з Україною і, що ще ризиковніше, — шукати його впливів в нашій літературі.

Літературно-українських проблем, зв'язаних з Міцкевичом, на наш скромний погляд, є досить, навіть спеціально їх не підшукуючи. Нагадаймо: виняткові переклади М. Рильського з „Паном Тадеушом” включно, голосна в свій час стаття І. Франка *Der Dichter des Verrates*, легенда чи правда надіслання Міцкевичові поеми Шевченка „Кавказ” і багато інших тем.

Але тема „Міцкевич і Україна” (а ця тема була, властиво, темою інших рефератів), фігурально кажучи, є темою **неіснуючого**.

Жадної бо України в творчості Міцкевича, попросту, **немає**, хоч особисто Міцкевич був і в Києві, і в Одесі, переїздив південно-західною частиною нашого степу і, запевне, зупинявся у деяких польських дідичів на Україні. „Регіональний” литвин, ц.т. білорус з походження, пізнавши Україну, як географічно-краєвидне явище, він ніколи, одначе, не мав (і не міг мати) на неї жадного іншого **політичного** погляду, крім „регіонального” ж. Відразу ж взятий на терені петербурзької імперії в щільне коло імперської аристократо-інтелігенції (отже так чи інакше зв'язаної з урядовим апаратом), Міцкевич, коли б і хотів, жадних позитивних відомостей про культуру й історію нашої Батьківщини не мігби (тим більше від свого приятеля Пушкіна) дістати, за винятком хіба Риле-

ева. Агенти тайної поліції, що, безумовно, слідували його кожен крок, також про це дбали.

Першим інформатором Міцкевича (але вже в Парижі) про справжню (а не „літературно-польську” Мальчевського та Залеського) Україну міг бути (і, запевне, був) допіру Микола Гоголь, що в свій перший приїзд за кордон був радикально-націоналістично настроєний і з Міцкевичом та Залеським зустрічався. Відгуки тих інформацій в деякій мірі й позначилися на останніх розділах „Dziadów” (опис Петербургу в т. зв. „уступі ч. III.)

Але майже з певністю можна ствердити, що погляд Міцкевича на нашу Батьківщину залишився вже до самої його таємничої смерти в Царгороді — в границях польсько-ягеллонського регіоналізму. І ця обставина тяжила й тяжить до нині на загально-польським відношенні до України, як і до ... „Росії” (ми, мовляв, — великодержавна і ви — великодержавна, а українським „регіоном” можна й поділитися). Вже саму термінологію Міцкевича — всупереч польській мовній традиції — ціхує систематична плутанина понять „ruski” і „rosyjski”, хоч він, поруч, ще дотримувався історичних назв „Moskal” і „moskowski”

Шукання літературних впливів, якщо воно не вироджується в плитку й чисто бухгалтерійну „впливولوجію”, є річ в лєтературознавстві знана, часом цікава, часом і позиточна. Але те, до чого дійшов земляк-автор на сторінках ньюйоркської газети (див. „Nowy Swiat” — II. II. 56. — Adam Mickiewicz w Literaturze Ukraińskiej) становить не тільки своєрідний рекорд, але й являє зразок особливої хач і для автора несвідомої впливولوجічної гумористики.

Метода автора є до спокуси проста. Якщо у якогось українського автора ужито напр. слово „стіл” і те ж саме слово „стіл” знаходиться (на сторінці такої-то) у Міцкевича, то висновок є лише один: Міцкевич „вплинув” на українського автора, хоч би тим автором була напр. Леся Українка.

Це не зовсім пересада, бо ж читаємо дослівно, що „підчас писання поеми („Сон”) Шевченко читав „Dziady” Міцкевича. Це сензаційне відкриття автора статті, хоч він і посилається на неназваних „пізніших дослідників” (?),

зроблено безумовно методою отого „стола” у Шевченка — Петербург і у Міцкевича — Петербург). У Міцкевича є „Кримські сонети”, а у Л. Українки є „Кримські спогади”. І хоч на тринадцять поезій того циклю Л. Українки є лише три сонети, то для автора справа є безапеляційна: „Леся Українка почала під впливом „Сонетів Кримських” Міцкевича — писання циклю поезій „Кримські спогади”.

Чи не за аналогічною методою советських впливولوجи пишуть, що свого „Камінного Господаря” Л. Українка писала під впливом Пушкіна, бо у нього є „Камінний Гість”. Далі автор скромно докидає свою, як каже, власну думку:

„На нашу думку головне значення для Лесі Українки полягало на тім, що (hear! hear! — як гукають в англійськїм парламенті — Е. М.) на них вона навчилася, як треба писати сонети (підкр. наше).

Думка, без сумніву, власна й оригінальна. Але її треба було, як кожную такого рода думку, якось у друкованій статті довести. Розуміється, все могло статися, отже й Леся Українка могла від Міцкевича „навчитися, як треба писати сонети”, але й могла також навчитися сонетної техніки безпосередньо від самого винахідника й майстра сонетної форми — ц. т. від Петрарки. Могла навчитися й від французів, що теж дали ряд видатних сонетарів. Могла вчитися від англійців (напр. від Шекспіра). Багатий світ західноєвропейської літератури не був у неї обмежений ані Росією, ані Польщею. А ерудиція у „19-літньої дівчини” була цілком достатня, (вистарчило б для декого з сучасних професорів). Зрештою, що то є сонет і „як його писати”, вчать в середніх клясах нормальної європейської гімназії. Так, що хоч яка оригінальна є власна думка автора статті, для неупередженого читача виглядає вона на дуже малоправдоподібну гіпотезу.

Після цього вже не дивує й навіть не смішить, що Максим Рильський поет, який духово, ба й тематично дуже мало має спільного (окрім закоханости своєї в Міцкевичу) з Міцкевичом опиняється в ролі „глибокого й вникливого учня Міцкевича”, що „зумів видобути характеристичні ціхи свого геніяльного учителя, музичність і мальовничість слова”. Якби так самозаслуханий автор був трохи зупинився

хоч на цім місці й поставив собі питання, чи „музичність і мальовничість” були справді „характеристичними ціхами” для Міцкевича? Чи серед античних авторів, французьких парнасистів, Міцкевича, Гайне, Франка й Пушкіна справді можна вибрати **єдиного** „вчителя”, а Рильського назвати „учнем” когось **лише** одного з них? І чи взагалі на суцільнім обличчі поета — Рильського можна так легко прочитати його те, чи інше „учнівство”?

Ні, тема „Міцкевич і українська література”, тема сама в собі, може й цікава (як кожна того рода тема), вимагала б більшого знання нашої літератури, а, передовсім, більшого самоопанування та й необхідного рівня національної самопошани. Найбільш навіть об’єктивний і найбільш „українофільсько” настроєний польський читальник статті „Adam Mickiewicz w Literaturze Ukraińskiej” може виснути один і лише один висновок: без Міцкевича української літератури „не було, нет і бить не может”, бо ж від Гулака (надруковано: Gułak — Artymowski, Knygi, Ryłskij і т. д.), через романтиків, Шевченка, Куліша, Л. Українку, аж до Рильського включно — проходить червоною ниткою „вплив” саме Міцкевича. Так, якби близько дев’ястсотліття українська література тільки те й робила, що була об’єктом „впливів”, а від XIX століття почавши, — об’єктом „впливів” єдиного Міцкевича. Або — Пушкіна, Горького й Маяковського, як запевняють з другого боку заслони...

3. III. 1956. В Москві сензація: на з’їзді советського боярства („Партії”) вчорашній сталініст і земляк померлого батька народів п. Мікоян несподівано розніс свого бувшого небіжчика — господаря і його друковану сподщину. Але це ще не все, бо п. Мікоян одночасно засигналізував регабілітацію двох розстріляних Сталіном „вожаків України”, а саме Антонова (що йому Ленін ведучи війну з Україною, із стратегічних міркувань наказав був р. 1919 додати прізвище матері „Овсієнко”) та Станіслава Косіора.

Дуже характерично, що п. Мікоян дає почин до регабілітації не Чубаря, Скрипника або Любченка, а саме москаля й поляка, що з доручення Москви „Україну правили”... Як так далі піде, то на черзі буде хіба герой колиш

В. С-ко

ФАЛЬШІВНИКИ ПЕРЛІВ

Сукупність усної народної творчості — легенди, казки, пісні, думи, прислів’я — зветься англійським словом *фолк-льор*. Українська народня творчість своїм обсягом, різноманітністю і глибиною займає в творчості слов’янських народів чи не найперше місце. А до найдорогоцінніших перлин її належать думи та історичні пісні, — ці епічно-героїчні твори, що продовжують традиції епосу Київської Русі („Слово про Ігорів похід”). Гарячими пропагандистами цієї поезії були кобзарі, що, немов старогрецькі рапсоди, які, мандруючи від села до села, співали уривки з Гомерових поем, — розносили по Україні славу Запорізької Січі та оспівували подвиги вірних синів України. Про українські народні думи та історичні пісні Микола Гоголь писав: „Це — народна історія, жива, яскрава, сповнена барв, правди, історія, яка розкриває все життя народу...”

Але „коштовні перлини” української народньої творчості — історичні думи й пісні — надзвичайно багатий і вдячний матеріал для пізнання не лише фіксованої в них самим народом історії, а що найголовніше — його душі. В них бо у найбільш емоціональній формі виявились його прагнення, його етичні засади, його моральні приписи, що зобов’язували тогочасного українця, як сина своєї батьківщини, як батька своїх дітей, як подруга своєї дружини.

Пам’ятки української народньої творчості вивчали й збирали найславніші наші письменники, поети і науковці: Т. Шевченко, Марко Вовчок, Чубинський, А. Метлинський, Потебня, П. Куліш, Я. Головацький, В. Антонович, П. Житецький, М. Драгоманов, В. Лисенко, М. Павлик, В. Гнатюк і багато інших. Від 1819 року, коли вийшла перша збірка народних дум і історичних пісень, величезний вклад праці зробили наші вчені в цю ділянку українознавства. Значне місце в студіюванні й збиранні українського фолкльору належить, зокрема, Іванові Франкові, що поза фундаментальними працями в цій ділянці, видавав (1894-1896) спеціальний журнал, довкола якого згуртував таких визнач-

ніх куплетів знаних московських кльовнів Біма й Бома:

Скоро будет выдача

Портретов Льва Давидича.

Недарма заворушилася вже пані Бройнштейнова і навіть вислала до Москви відповідну петицію, в якій благає Хрущова привернути славу і честь її вікопомному — в історії, передовсім, завоювання Москвою нашої нещасливої Батьківщини — чоловікові.

Що-ж? Тепер — все може статися. І не виключено, що на Красній площі, поруч мощей советських магометів стане ще й пам’ятник советським: Мініну (Лазарю Моїсєєвічу) й Пожарському (Льву Давідовічу)...

них фольклористів, як Леся Українка, Ф. Колесса та ін. Надзвичайно плідну працю в збиранні, систематизації та опрацюванні українського фольклору перевели наші науковці у першій третині 20-го стол. в київській Академії Наук і до окупації більшовиками Західної України — в Науковому Товаристві ім. Т. Шевченка.

Невмирущий чар української думи і пісні, перетривавши століття, не втратив своєї сили. Як колись перед боєм з татарами чи поляками піднісв він дух загартованих серцем козаків, як багато років пізніше надихав цей чар Тараса Шевченка на творення найкращих його поем, так само поривав він учасників визвольних змагань 1917-21 років і кликав до бою за батьківщину героїв УПА. Справді, як богонадхнення, звучить „Дума про Почаївську Божу Матір”. Високим патріотизмом і непохитною вірою в Бога перейняті думи про Івася Удовиченка, про трьох братів самарських, про Самійла Кішку, про Олексія Поповича. Чи не яскравим виявом твердості в переконаннях, нерушимої принципиальності звучать і сьогодні слова прикутого до галери Самійла Кішки, звернені до українського ренегата Ляха Бутурлака, що підмовляв Кішку „віру християнську під ноги топтати”, обіцяючи за те волю, багатство і почесні:

„Ой, Ляше Бутурлаче,
Сотнику переяславський,
Недовірку християнський!
Бодай же ти того не діждав,
Щоб я віру християнську під носі топтав!
Хоч буду до смерти біду та неволю приймати,
А буду в землі козацькій голову покладати!
Віра ваша погана,
Земля проклята!”

Та коли говоримо про думи й пісні, як про вияв душі нашого народу, то не можемо не згадати й іншу ділянку його творчості — прислів'я та приказки, що є вже виявленням радше не емоцій, а досвіду народного (Ів. Франко). Його мудрости, накопиченої протягом багатьох століть. Прислів'я та приказки у своїй більшості є афористичними, влучними висловами, сентенціями про різні життєві явища. Годі визначити час, коли людина почала висловлюватись афористично, але певно, що першого афоризму ужила вона вже тоді, коли навчилася мислити абстрактно.

Українські прислів'я та приказки початки свої беруть у найдавнішій давнині, і часто в незмінній формі уживаємо ми їх сьогодні, не здаючи собі справи з генези тої чи іншої приказки. Ось хоч би той татарин, якого ми іноді згадуємо, коли незваний гість вступає до нашої хати — чи асоціюється він в нашій уяві з косооким драпівником, що для нашого пращура був реальною загрозою? „У прислів'ях наших, — писав Гоголь, — видно незвичайну повноту народного розуму”. І українські найвизначніші письменники, належно цінуючи мудрість народню, обіруч черпали її з його мовної скарбниці, використовуючи у своїх творах, дбали про збагачення своїх словників приказками, а також самі творили „крилаті слова”, що, часто гублячи свого автора, переходили в народ, як його власність.

Маємо чимало виданих у різних часах збірників українських прислів'їв та приказок. Самі лише Франкові „Галицько-руські народні приповідки” охоплюють їх понад 35.000. Також великі збірки цієї сконденсованої мудрости

народньої видали П. Чубинський, М. Симоненко (Номис), І. Манжура, В. Шухевич („Гуцульщина”) та ін.

В підсоветській Україні офіційне відношення до фольклору переходило декілька змін. При київській Академії Наук в 1920-х роках провадилася дуже поважна праця над збиранням і вивченням фольклору, але трактовано його, як „спадщину минулого”. В період українізації етнографи, мовознавці з групами студентів виїздили на села призибувати матеріяли для словників, яких в тому періоді видрукувано понад два десятки з різних галузей знання. В тому ж часі записано чимало фольклорних матеріалів. Але в популярних виданнях ці матеріяли не появились. Натомість масовими накладами виходили „Пісенники”, де вміщувано переважно т. зв. радянські (комсомольські, червоноармійські, колгоспницькі, піонерські) пісні, народом не творені, а писані професіоналами-поетами на замовлення партії. Тоді ж почали появлятися зложені в характері історичних дум советські агітки („Дума про Бармашиху — В. Поліщука), що оспівували перемоги червоної армії, „трудові подвиги” робітників та інші „геройські діла советських людей”. В кінці 1920-х років силами харківських студентів-мовознавців перевидана була циклоstileвим способом дореволюційна збірка прислів'їв Номиса, а по якомусь часі після того вийшла в світ добре опрацьована і тематично порядкована збірка прислів'їв М. Йогансена, яку після арешту цього многонадійного мовознавця і поета з книгарських полиць вилучено.

Після розгрому українських „буржуазних націоналістів” — у 1933-38 роках — майже всяка праця над збиранням і вивченням української народної творчості припинилася. Зате на всю широчінь розгорнулася робота зовсім іншого характеру — її фальсифікування й фальшування. Враз із іншою „спадщиною минулого” Москва рішила також і українську народню творчість поставити собі на службу. Тоді дано було наказ шукати й виявляти по селах вже не дідів і бабусь — знавців української старовини, традицій, звичаїв та обичаїв народніх, — а так званих колгоспних „поетів з народньої маси”. Сторінки часописів зарясніли незграбними й безпомічними віршами цих „самородків”, що часто, зовсім неписьменні, оспівували з чужого голосу „радісне й щасливе життя”. Після майже поголового винищення в 1938 році українських поетів оці „самородки” якійсь час навіть „репрезентували” українське письменство.

Після справленого Москвою святкування 300-ліття Переяславської угоди, в національній політиці московських більшовиків зайшли деякі зміни. В зовнішній і внутрішній пропаганді Україну проголошено „суверенною”, а український народ — „рівним з народом російським”. Щоправда, з застереженням: „великий” російський народ залишається „першим серед рівних”. Уперше за весь час окупації Москва призначила своїм намісником на Україні особу українського походження, а в командному складі партії і уряду зарябили українські прізвища московських коляборантів.

Новий підступ супроти України підготовляє Москва спроквола і обережно. Цим бо разом іде вже й не тільки про тіло, але головне — про душу українського народу. За його душу зводить Москва на Україні бій, що розпалюється на всьому фронті, на всіх відтинках його життя і творчості.

Перед нами дві грубі книжки, розкішно видані київською Академією Наук в 1955 році: „Українські народні думи та історичні пісні” (стор. 660) і „Українські народні прислів'я та приказки” (стор. 445). В обох цих книжках, видрукуваних накладом по 50.000 примірників, два однакових обсягом розділи: дожовтневий і радянський. Перші розділи — це нібито „спадщина минулого” — толерантний, як зазначено в передмові, передрук з праць дореволюційних фольклористів. А другий — це те, що буцімто створив український народ за час советської влади. Редактор обох цих видань, дійсний член Академії Наук УРСР Максим Рильський з бригадою упорядників (М. Стельмах, П. Павлій, М. Родіна, Г. Сухобрус, Ф. Ткаченко та ін.) доклали чимало праці, щоб оклеветати український народ, оббріхати його, приписати йому те, чого він не робив і — сфальшувати образ його душі.

Український народ у цих придуманих за нього і в його імені видрукуваних советськими „фольклористами” піснях і приказках виглядає як раб, що прославляє своєю гнобителю, як невільник, що оспівує своїх кайдани, як отара колгоспних ударників і фабричних стахановців. Таким, як змалювали його з наказу Москви упорядники цих книжок, він ніколи не був і не буде. Що спільного з піснями, створеними героїчним народом-піснетворцем, мають всі ці неокеровані твори, вміщені у цих книжках?

„Сміло, товариші, в ногу...” — Та ж це тільки поганий переклад відомої російської пісні, але ніяка українська, та ще й народня, пісня. І хто міг би собі уявити українського робітника, який би щиро співав:

Прийшли золоті деньочки
В розкішних двірцях пирувать,
Буржуям доводиться нічню
В підвалах сирих почувать?..

Чи може вміщена в цій збірці „Гей, дубицюнько, ухнем” — також українська пісня? А її подано також, як українську.

Як зразок „народної творчості”, знаходимо тут „Думу про Леніна та Сталіна”. Ось уривок з цього дивогляда:

Гей, в 1917-ім році
Та в місяці жовтні
В городі Петрограді,
На широкому майдані,
В неділю рано-пораненьку,
Та ще й до схід сонця,
Ленін-Сталін виходжали,
В гучні труби золоті вдарили-загнали,
До народу словами промовляли:
„Гей ви, українці й білоруси,
Всі грузини і вірмени,
Добре себе майте
Та до свого старшого брата
Російського люду приходжайте...”

Є ще в збірці Академії Наук УРСР „Дума про Сталіна та про трьох братів”, незугарно перероблена з правдивої „Думи про трьох братів”: є отакі, наприклад, „народні” пісеньки, як „Зозуленька”, що співає: „Вже будемо, люди добрі, жити в вільнім краї, бо наш рідний батько Сталін всіх нас визволяє”; є фальшивки проти гетьмана, проти січових стрільців, проти Петлюри („Та й придумали прокляті якусь Центральну Раду, а в Києві лиха буря — повививсь якийсь Петлюра...”).

У підрозділі „Будівництво соціалізму” зібрано псевдо-народні пісні, що прославляють керівників советської промисловости („Закуріли всі заводи, загули гудки — сам нарком до нас заходив, оглядав усі кутки”), комнезамів, що першими вступили до колгоспів („Вся голода, чабани орють трактором лани”), „мудрі” слова Сталіна („Ой чого ти, земле, молодіти стала — стало краще жити, веселіше стало”), сучасне колгоспне село („Ой, червоне село та й над річкою — воно разом росло з п'ятирічкою”), колгоспну працю („Хоч я той рік у колгоспі не так працювала, то на цей рік постараюсь — дам шістсот з гектара”)...

Отакіх „народних” пісень — на 200 сторінок. Вони ретельно зібрані й розложені по полицках: підвищення продуктивності праці, кампанія за мир, передплата нової державної позички, велика вітчизняна війна з німцями, освоєння цілинних земель і т. д.

В окремому розділі зібрано пісні, присвячені „визволенню” західно-українських земель. Ось деякі їх назви: „Не забудем тої днини ніколи”, „Добре нам таки живеться”, „Прийшла влада робітників”, „Тепер вільні села наші”, „Ниньки ми своїм братам щирю шлем подяку” та ін. Є навіть пісні про карпатський рейд Ковпака, яку буцімто співають гуцули:

Ой, плакала Верховина
Гіркими сльозами,
Доки брати-ковпаківці
Руки не подали...

А з буковинських „народних” пісень знаходимо навіть таку, перероблену з відомої колядки:

Нова радість стала,
Яка не бувала —
Вже Північна Буковина
Свобідною стала...

В академічному виданні чимало місця віддано „фольклорові” з часів останньої війни — це в переважній більшості переклади російських ковпаківських пісень, або ж незграбні літературні вправи на воєнну тематику безнадійних початківців. Ось як нібито співали, під німецькою окупацією в 1942 році, донбасівські робітники:

Ні вогнем, ні голодом не злякати нас,
Ніколи не скориться фашистам Донбас.
Із Кремля нам зорі щастям засіяли, —
Нас виручать з горя брати-росіяни...

Окреме місце в збірці присвячене Закарпаттю. Ось яку пісню, наприклад, мають співати, як свою власну, змобілізовані на роботу в Криворізький рудний басейн закарпатські українці:

Криворіжжя, Криворіжжя, місто щастя і руди!
Працювати з Закарпаття ми приїхали сюди.

Або ще:

В полонині на калині
Соловей співає. Гей, гой, гай!
А хто робить у колгоспі,
Той ся добре має. Гей, гай, гоя, гай!

**

У виданій Академією Наук УРСР книжці п. з. „Українські народні прислів'я та приказки” народну творчість спотворено ще глибше й брутальніше. Як народні прислів'я, подано тут вислови Леніна і Сталіна („Немає таких фортець, що їх большевики не могли б здобути” та ін.), про

комуністів український народ складає буцімто такі прислів'я, як „большевики — нашого щастя будівники”, а писання Леніна й Сталіна порівнюється з найяснішими в небі зорями.

В розділі „Індустріалізація країни” зібрано попросту перекладені з російського щоденні гасла советської преси, якими спонукують робітників та колгоспників перевиконувати норми: „Закон шахтарський не забудь-соромсь робити якнебудь!”, „Честь шахти — твоя особиста честь”, „Працюй ударно — житимеш гарно” і т. д.

Колгоспникам приписується такі прислів'я: „У колгоспі гарно жити — є що їсти, є що пити” (до речі, це — перероблена з часів українсько-російської війни улюблена приповідка московських червоноармійців: „На Україні славно жить, есть что шамать і что пить”); „колгосп — великий чоловік” (перероблене з відомого прислів'я: „громада — великий чоловік”) і т. д.

Немовби розвішані в сільраді пропагандивні плякати, виглядають отакі, наприклад, прислів'я: „Агромінімум вивчай — добрий матимеш врожай!”, „Мічуріна наукою озброїть — садами родючими збагатимось”, „Даси землі суперфосфату — збереш хліба повну хату” і ін. Є навіть таке: „широукраїнське” прислів'я, як „Хто на авось сіє, той рідко віє”.

Як виходило б з цього видання, український народ, відгукнувшись на заклик Хрущова, створив уже й „цінні прислів'я”: „Смілі йдуть на цілину, як ходили на війну”, „Казахстану і Алтаю весь народ допомагає”.

Про „високий добробут трудящих” знаходимо таке: „Стало весело в Трифона — купив собі патефона”, „Кожний колгоспник корову має, бо радянська влада дбає”, „Не красна хатами углами, а багата трудоднями” (з рос.: „Не красна ізба углами, а красна пірогами”).

Не забули упорядчики збірки і про енкаведистів, — їм присвячене отаке прислів'я: „Зіркі очі чекіста — не пропустять фашиста”. А про побудовані кров'ю і потом політв'язнів канали читаємо: „Нам канали не з неба впали — ми їх самі побудували”.

Останній розділ цілком присвячений ЗДА і „паліям війни”. Тут, зокрема, знаходимо: „В Америці хмарочоси, а трудящі голодні й босі”, „У янкі очі завидюці, а руки загребуці”, а також зо два десятки прислів'їв про Волл-Стріт і „капіталістичних акул”.

**

*

Отак руками стероризованих українських науковців спотворює і фальшує Москва українську народню творчість.

Насичені глибоким змістом, випробувані віками, гострі й влучні українські прислів'я переробляється їй на догоду на недолугі, позбавлені душі, бездарні, вихоплені з газетних пропагандивних статей „советські прислів'я”. А чарівну українську пісню і надхненну історичну думу заміняється советськими брудними фальшивками. Ними Москва хоче переконати український народ, що він таки її любить, що ненависна йому московсько-большевицька влада — його рідна влада і що він, український народ — сам придумав усі ці недотепні пісні та прислів'я.

Але советські фальшивники перлів нашого народу не одурять і душі його не викривлять. Советській забріханій пропаганді наш народ знає ціну. З уст до уст ширяться по

Петро Кізко.

ДОЛЯ РОДИНИ ДОВБАНЯ

(Оповідання)

На світанку літнього дня Драб зустрівся з Довбанем.

— О, здорові були, Юхиме Прокоповичу! Як живете? Як Степанида Іванівна, Гафійка?

— Добридень, дякую. Звідки ви тут?

— З Нового Посьолку. За пів сотні кілометрів звідси. Не вистачало у нас води худобі й людям, приїхали до вас; ви на воду багатші, ближче до річки.

— Чи на довго?

— Як тільки справимось, одразу й поїдемо назад. З годину-дві побудемо.

— Хочете побачити, як живемо, зайдіть до нас.

— Та воно й можна було б зайти, якби не приказ, щоб і минути часу не тратити. Добре беруться.

Аркадій Драб і Юхим Довбань — старі знайомі, колишні сусіди. По півстоліття вони прожили двір-обдвір, у колінь, розкішному вишневому селі на Вінничині. Дві війни, колективізація, розкуркулювання, ежовські часи не зрушили їх і їхніх батьків з місця, а цілина — зрушила. Як прийшло розпорядження про вербування людей на освоєння перелогових і цілнинних земель Алтаю й Казахстану, Аркадій Драб і Юхим Довбань насторожились: чи тільки молодь братимуть, чи й старих не обминуть? Забрали молодь — мало, то й до старших прийшла черга. Коли вербувальники з сільсовету прийшли до Драба і Довбні намовляти добровільно зголоситися на виїзд, Довбань, немов у жарт, говорив їм:

— Ну, а коли не захотіти їхати — можна? Можна не захотіти?

Молодий кирпатий, позначений на обличчі віспуватими плямами, хлопець завагався у відповіді.

— Та воно, дядьку, можна й не хотіти, але краще, якби ви хотіли. Бо воно і вам, і нам не добре буде, коли не захочете. Не хотіти не можна.

Довбань покрутив гострого, як шило, вуса й сказав, що хоче. Він добре усвідомлював, на що натякав віспуватий хлопець. Як не хоче їхати родиною, з дружиною і донькою, саму доньку, Гафійку, заберуть. Та і йому не буде спокою. Довбань знав, що перед ним уже

Україні нові, протимосковські, протикомуністичні пісні та прислів'я. Усна народна творчість, що ніколи не завмирала, перейшла в революційне підпілля, де вигострюється страшніша, як бомби і танки, зброя — правдиве слово, що його на сторожі своєї нації поставив ще Тарас Шевченко.

декого з односельчан повислали так, що ніхто й не бачив, куди і як.

Разом із сусідом Аркадієм Драбом та іншими родинами повантажили їх із ським-таким майном у товарні вагони й вивезли до Казахстану.

І ось тепер Драб приїхав із бригадою на Довбаневу дільницю по воду. Людям і худобі видають її за нормою — пайками. За „розбазарювання” води винних притягають до відповідальності. Одного разу сам Драб попав був у халепу. Дістав води на день для сім'ї на п'ять душ одно відро (це на пиття, вариво і прання), а в обід усі вже сиділи без води, бо Драбова жінка ще з ранку, як одержали воду, на биварку білизни вилпла. А тут ще рибу солону на обід видали. Попоїли ту рибу Драби, потім до води, а її нема. Пішов Драб до „водяного” бригадира, просить, щоб ще хоч пів відра дав. А „водяний” бригадир до секретаря парторганізації — так, мовляв, і так, Аркадій Драб воду розбазарює, норми не додержується. Було ж тоді Драбові! За малим зловмисного наміру не пришили, мовляв — підірвати роботу на цілні хоче!

— Незавидні наші діла, Юхиме Прокоповичу, — поскаржився Драб, погодившись зайти поглянути на „господарство” Довбаня.

Довбань кинув на землю недопалену „козячу ніжку”.

— Незавидні, кажете? А то ж чому? — в рудуватих круглих очах Довбаня світилися іскорки гіркої іронії. — Гляньте, скільки землі перед вами простяглося. Куди не глянь — земля, земля, земля... А чия земля? Ваша, моя, всіх нас, навечно за нами прикріплена. Ви ж на ній робите? Хрущову вона непотрібна. Навіщо вона йому? Він і без землі хліб їстиме, а ми з вами з землею кукілеві перепічки гризимо. Дав нам Хрущов землю і в Україні, і в Казахстані, і в Сибірі — робіть, ставте на ній хати, садиби, школи, клуби — все. Чого ж вам треба? А що вас ганяють по ній навіки прикріплені за вами землі, як бездомного цуцка, так на це ж соціалізм ми маємо! Інакше при соціалізмі, Аркадію, не можна. Он чув, що мені віспуватий комсомолец дома, як записував на переселення, казав? „Не хотіти не можна!” Чуєте? Мусите все хотіти: робити, виконувати норму виробітку, купувати облігації займу, платити податок, голосувати за блок комуністів і безпартійних, їхати туди, куди вам укаже уряд, слухати голову колгоспу, парторга, комсорга; бригадира, ланковоо... Не хотіти не можна! Не хотіти можна тільки їсти, спати, купувати чоботи, штани, сорочку, відпочивати, любити свою, українську, пісню, книжку, мову... Можна не хотіти любити своєї України, Аркадію! Росію, Советський Союз, соціалізм, комунізм, —

мусите хотіти, бо інакше голову зірвуть, як курці, а все решту не мусите хотіти! От вам і діалектика, товаришу! Як того цигана: ти на бубнового туза йому показуєш, а він тобі витягає пікового — от тобі й виграй! Але що ж це я так розпащекувався тут з вами, ходімте швидше, бо заки що, то й вода в річці пересохне. А кортіло б мені таки вам моє житло показати. Аби знав, що таке буде, то ліпше вже на Сибір пішов би.

Драб уважно вислухав Довбаневу мову і, перекинувши думками в умі, не міг знайти і однієї, якою заперечив би сказане Довбанем. Він тільки застеріг Довбаня, аби той висловлювався обережніше, щоб знав, кому такі слова казати, бо як не з дому, то звідси на Сибір чи Колиму заженуть. Довбань на те засміявся на всі груди:

— Для нас увесь радянський союз — Сибір. Навіть в Україну його понавозили з отим возз'єднанням із Росією, Всюди Сибір. Більше боятись нема чого. От тільки все так в Україну хотілося б ще повернутись. Хоч цього й хотіти не можна, а все таки хочеться. Ой, як хочеться вернутись в Україну, Аркадію!

Довбань тяжко зітхнув. Хотів ще щось сказати, та вже не було коли: підходили до Довбаневого житла, — довгого дошаного бараку, що, укритий очеретом, ледь-ледь вилядав із землі. Вікон майже не було видно — вони вросли в землю і лише невеличкі квадратички безрамного скла виходили на білий світ. Очерет на даху не був добре зшитий і подекуди виднілися діри та попідвімані догори очеретяні снопи, видно, дах був розкуйовжений літнім південним вітром. Поки було тепло, ніхто не квапився з полагодженням даху, візьмуть хіба тоді, як восени дощі почнуть литися всередину на нари.

Драб, забачивши таке житлове видвище, аж за потилицю взявся.

— Оце ви тут живете?

— Ні, не тут, — з властивою жартівливістю відповів Довбань. — Це тільки зовнішній вигляд нашого палацу, а живемо ми в середині. Зайдіть, на наші покої подивитесь. Зайшли в середину.

Драб став на дверях, узявся руками за боки, потім, немов не знаючи, де діти руки, склав їх на грудях.

— Ге, та це ж чисто лагерне житло. — У нас інакше. Ми по колгоспних старежилах живемо. Потіснили їх, і живемо разом, поки нові будинки поставлять.

— А в нас немає старожилів, самі новожилі, новоказахстанці, — показав Довбань рукою на подвійні нари, перегороджені впоперек тонкими фанерними чи якими стінами. Кожна така переділлина служила для життя однієї більшої чи меншої, родини. — А я оце тут, на весь цей дім, господар. Сьогодні джурю, щоб який шур не забіг з поля та кому під постіль не заліз.

— А щурі бувають?

— Бувають. Двоногі. На тім тижні в один барак забігло кілька таких щурів, то пайдорожчі речі забрали: радіо, годинники, костюми, мануфактуру, хто ще з собою привіз та збирався щось шити, нові чоботи, черевки, ліпшу посуд, і весь тютюн, хто мав у запасі, забрали.

Драб, зачувши останні слова, розсміявся.

— І тютюн забрали?

— І тютюн.

— То, виходить, тут і щурі курять? Ото дивина, хай йому.

Довбань теж не поскупився на новий жарт.

— Курять або нюхають, але беруть. Тут усе звикло брати. Нема кому тільки давати. Навіть земля, як в одно змовилась, нічого з себе не дає. Самій бур'ян та колючки.

Потім Довбань відшукав свою переділну й показав Драбові.

— Оце наш покій. На нижчих нарах я сплю з жінкою, а на вищих — Гафійка.

Драб закусив губи. Видно, йому душшло в середині. Було не до жартів. Обое деякий час стояли мовчки, наче перед ними жалібна процесія.

— Гай — гай, братіку! — по деякій павзі промовив Драб. — Отака вона цілина. Так далеко ми, брат не заїдемо.

— Заїдемо, — заперечив Довбань. — Тільки треба робити не те, чого ти не хочеш, а те, що хочеш. Треба робити за своєю волею, а не проти волі, тоді й заїдемо.

— Але ж хотіти не можна, — пригадав Драб Довбаневі слова. І робити не можна те, що ти хочеш. Можна робити тільки те, що влада, що Хрущов, Булганін, Молотов, партія, уряд хочуть.

— Я теж так думав, — розважно сказав Довбань. — Але бачу, що треба робити не те, що вони хочуть, бо так чи сяк отут, на цілинному засланні всі ми, Довбані й Драби, кикнемо.

Розмова між двома колишніми сусідами вінницького села набирала чимраз дружнішого й одвертішого характеру. Спільне горе в'язало їх до купи і робило їх одвертими.

— Що ви маєте на гадці робити? — без двозначності запитав Драб.

Довбань покрутив колючковатого вуса й прямо глянув Драбові в допитливі очі.

— Треба звідси тікати, Аркадію.

— Куди?

— В Україну, в рідний край.

— Я не проти, але як?

— Ми не перші й не останні. Скільки вже звідси повтікало?

— Вони без родин.

— А ми з родинами тікатимемо. Як не можна разом — поодинокі. Аби до дому добратися. А там не без людей. Усякі тепер люди є. Ті, які нічого не хочуть, крім послуху й покорн, і ті, що хочуть. Хочуть людського, а не собачого життя.

На цих словах Довбань урвав свою мову. Біля бараку загуркотіла машина. Драб спохватився — довго забарився з Довбанем, буде йому тепер від бригадира нагінка. Але хай уже що буде, то буде, хай би їх трясця взяла! Вже насточортіло боятись кожного. Немає сили боятися. Не боятися легше ставало. І, може, Довгань правду каже легше робити те, що ти хочеш, аніж те, що хочуть від тебе інші.

— Держімось, брате, — прощаючись, мовив Драб. — Дасть Бог, що й на нашій ниві врожай буде!

— Дай Боже! — підбадьорено стиснув Довбань Драбову долоню.

Драб вийшов, а Довбань стояв серед землянки у важкій задумі, розмірковуючи, що йому робити: брати мітку й замітати барак, чи полізти на дах і бодай трохи залатати розкублені вітром діри.

Але ні того, ні іншого робити йому не довелось. Не встиг від'їхати Драб, як до бараку, до Довбаня, зайшов якийсь чоловік, що висів був із легкої машини „Любеда”. Він був одягнений, мов панок: у доброму сірому, в сині смужечки, костюмі, в легкому, але видно дорогому, капелюсі, з широкою, на два вузли зав'язаною краваткою, з товстою течкою в руках. Чоловік відрекомендувався Довбаневі і навіть документ-книжечку, з приклеєною його фотокарткою, показав, що він є уповноважений міністерства внутрішніх справ і що має доручення від міністерства арештувати селянина, колгоспника Довбаня Юхима Прокоповича, народженого в селі Мідки, Вінницької області, лютого 12 дня 1905 року. Ще чоловік показав Довбаневі ордер на арешт, так що всі юридичні формальності законного арешту Юхима Прокоповича Довбаня були. Не було лише сказано, за що його арештують, але ця обставина й так не полегчила б Довбаневого становища і тому йому нічого не залишилось, як іти сидати в „Победу” і їхати разом із цим безвусим, голим, як бубон, молодим чоловіком і їхати хоч і чортові в зуби.

Довбань згадав свою дружину Степаниду і доньку Гафійку й подумав, як вони будуть прибиті, коли вечером придуть з роботи і дізнаються про його арешт? Але вдіяти він уже нічого не міг. Чоловік у сірому костюмі, в сині смужечки, не хотів і слухати, аби відволікти Довбанево арештування бодай до вечора, щоб попроситися з ріднею. Сірокостюмника не спинило перед виконанням його обов'язку навіть та обставина, що після

Олександр Оглоблин

ВАДИМ МИХАЙЛОВИЧ ЩЕРБАКІВСЬКИЙ

(З нагоди 80-ліття)

I.

Року 1876 цар Олександр II, складаючи заповіт своєму синові, майбутньому цареві Олександрові III, писав:

„Он не должен забывать, что могущество России основано на единствѣ государства, а потому все, что может клониться к потрясенію сего единства и к отдѣльному развитію различных народностей, для нея пагубно и не должно быть допускаемо”¹⁾.

Того ж року був виданий царський наказ (т. зв. Ємський акт), який забороняв розвиток українства на терені російської імперії. Цей наказ був не новий: ще Валуєвський циркуляр р. 1863 проголосив, що „ніякої української („малоросійской”) мови не було, нема й бути не може”.

забрання Довбаня гуртожиток-барак новоселів цілenni залишитися без вартового, не підметеним і брудним.

Довбаневі нічого не залишилось робити, як посміятися з власного положення в прями очі самого сірокостюмника:

— А якби я, товаришу, не схотів бути арештованим — чи можна не хотіти бути арештованим? Чи можна хотіти бути на волі, бачити свою жінку і свою дочку, радіти їхніми радощами й сумувати їх смутками? Чи можна, товаришу уповноважений міністерства?

Уповноважений, не переймаючись Довбаневими словами, цілком спокійно і байдуже сказав:

— Про мене можете хотіти що завгодно, але робити мусите те, що я вам буду казати!

— Це ще краще, — посміхнувся Довбань, ідучи до „Победи” за чоловіком у сірому костюмі. — Як у тій російській пісні кажеться: „лой песні хоч тресні, а есть не просі”!

— Але я вам радив би менше говорити, — сказав уповноважений міністерства Довбаневі і всадив його в „Победу”. Будете говорити там, куди вас відвезуть.

Машинна рушила, а Довгань подумав:

— От тобі й хоти! Ще тільки подумав, а тебе вже в клітку „Победи”! Видно, ще від віспуватого хлопця вислухали. Драб не міг про все сказати, та й не встиг би. Але невже ж на цих сірокостюмників немає впину?

(Закінчення в наступному числі)

І саме того 1876 року народилася людина, вся життєва путь якої й жількадесятилітня наукова праця були цілковитим запереченням московської тези й ствердженням вічності українства, його величі в минувшині, його сили в сучасності, його остаточної перемоги в будучині.

**

Вадим Михайлович Щербаківський народився 4 березня ст. ст. р 1876 в с. Шпичинцях, Сквирського повіту на Київщині. Він походить з старого українського священицького роду. Батько його, о. Михайло Щербаківський, був український патріот, пов’язаний ідейними та особистими стосунками з діячами Старої Київської Громади, зокрема з В. Антоновичем і Т. Рильським. Його, справді, „високої історичної і національно-виховавчої вартости”²⁾ спогади „Дѣтскій Эдем до познанія добра и зла” були надруковані в „Кіевской Старинѣ” за 1893 рік. Про свого батька, його родину та свої дитячі роки Вадим Михайлович згадує докладно в своїх прекрасних спогадах, які, на жаль, ще не опубліковані.

Український національний дух, що панував у цій старосвітській і разом з тим поступовій родині, дав добрі плоди. Діти о. Михайла гідно прислужилися розвитку української науки та культури. Молодший брат Вадима Михайловича — Данило Щербаківський (1877-1927), визначний український етнограф та історик мистецтва, організатор етнографічного відділу Українського Національного Музею в Києві, а згодом заступник голови Всеукраїнського Археологічного Комітету й член багатьох комісій ВУАН, автор численних праць з історії українського мистецтва, був одним з небагатьох українських вчених, які мужньо, ризикуючи навіть власним життям, боронили українські культурні цінності проти варварського нищення їх московськими большевиками в 1920-х роках. Зацькований советською владою, він вкоротив собі віку.

Сестра В. і Д. Щербаківських — Євгенія Михайлівна, відома громадська діячка, була дру-

жиною славнозвісного українського архітекта й маляря Василя Г. Кричевського.

Вадим Михайлович учився в Київській III гімназії, а високу освіту здобув на фізично-математичному факультеті Московського Університету. Але не лише математика цікавила його. Ще з дитинства захоплений був українським народнім побутом та мистецтвом. За студентських часів провадить він низку етнографічних екскурсій, а р. 1904 відбулася його велика етнографічно-археологічна екскурсія на Херсонщині, Київщині та Поділлі, яка збрала дорогоцінний матеріал, зокрема для історії церковного мистецтва. Ця діяльність В. Щербаківського була пов'язана з Київським Музеем, а науковим керівником Вадима Михайловича був професор Володимир Антонович.

Та хоч В. Щербаківський вже визначався своїми науковими працями, шлях до академічної кар'єри був для нього закритий. Українські студії за часів російського панування самі по собі були небажаними й навіть небезпечними в очах влади, надто ж коли ще пов'язані були з політичною діяльністю. Урядові репресії проти В. Щербаківського загострилися р. 1907, коли він був ув'язнений і засуджений на заслання, яке було замінено на вигнання закордон на 3 роки.

Р. 1908 в Італії Вадим Михайлович познайомився з Митрополитом Андреем Шептицьким, який запросив його на співробітника Українського Національного Музею, що його створив Митрополит у Львові. Як співробітник Львівського Музею, В. Щербаківський протягом 1908-1909 років досліджує пам'ятки церковного мистецтва в Галичині, Буковині та Закарпатті.

Після повернення на Велику Україну й нової хвилі поліційних переслідувань, В. Щербаківський оселився в Полтаві, де з 1912 року працює, як керівник Археологічного відділу Земського Музею. В той час він переводить низку археологічних розкопів на терені Полтавщини, зокрема палеолітичних осель (Гонці, Сергіївка), поселень трипільської культури (Лукаші) і скитських (Городище), слов'янських селищ та могильників (Переяслав, Липлява, Клепачі) тощо. Завдяки його заходам, був врятований для науки славнозвісний Перещепинський скарб, а згодом, підчас революційної руїни, велика кількість пам'яток української культури та мистец-

тва на Полтавщині була передана до музею.

Відродження Української Держави відкрило нові широкі можливості для наукової діяльності В. Щербаківського. Йому найбільше було зобов'язане своїм заснуванням у 1918 році Українське Наукове Товариство досліджування й охорони пам'яток старовини та мистецтва на Полтавщині. На голову Товариства, звичайно, був обраний Вадим Михайлович. Товариство, не зважаючи на несприятливі обставини революційного часу, провадило широку наукову діяльність у царині археології, етнографії, мистецтвознавства, історії. Воно видало два томи „Записок” (т. т. I, II — Полтава, 1919, 1920), де вміщено низку цінних наукових праць, передусім самого В. Щербаківського.

Не менша заслуга В. Щербаківського у справі заснування Українського Університету в Полтаві. Заплянований у складі 3 факультетів (історично-філологічного, медичного і природничого). Полтавський університет був відкритий 6 жовтня р. 1918. Найбільше розгорнув свою працю Історично-Філологічний Факультет, до складу якого ввійшло також кілька професорів Харківського Університету (зокрема, Д. Багалій, М. Сумцов та інші). Катедру археології посів проф. В. Щербаківський.

Й коли Полтава, не зважаючи на політику советської влади, яка ліквідувала й Університет, і Наукове Товариство, зберегла своє значення українського науково-академічного осередку аж до початку 1930-х років, то цим вона зобов'язана була, великою мірою, діяльності тих інституцій, що в їх утворенні й розвиткові брав чільну участь проф. В. Щербаківський.

Але для самого В. М. Щербаківського, якому понадусе були дорогі інтереси вільної української науки, місця на советській Україні не було. На початку р. 1922 він подався на еміграцію.

II.

Те, чого українському вченому не вільно було зробити на уярмленій Батьківщині, він вповні осягнув на еміграції.

Десь після Великодня р. 1922 Український Вільний Університет у Празі обрав проф. В. Щербаківського на екстраординарного (надзвичайного) професора передісторичної археології. Відтоді почалася академічна праця Вадима Михайловича в УВУ, яка триває й досі.

У списку членів педагогічного збору УВУ р. 1942 зазначено: „Щербаківський Вадим, звичайний професор археології, викладає безперервно від 1922 року”³). Так було аж до 1951 року, коли проф. Щербаківський переїхав для наукової праці в Лондоні, не припиняючи, хоч і в інших формах, своєї діяльності в УВУ.

Ця майже 35-літня праця Вадима Михайловича, як професора УВУ, заслуговує на особливу увагу. Він не тільки викладав археологію та споріднені дисципліни, а згодом також історію мистецтва, й провадив відповідні просемінари і семінари. Він створив свою наукову школу, й серед учнів його були визначні українські археологи, як, наприклад, Др. Олег Кандиба (Ольжич).

Проф. Щербаківський завжди брав найдіяльнішу участь в організаційно-академічному житті УВУ. Кілька разів, починаючи з 1929-30 р., був він деканом (і продеканом) Філософічного Факультету, а в 1946-47 ак. році був Ректором УВУ.

Окрім УВУ, проф. Щербаківський викладав археологію в Українському Високому Педагогічному Інституті в Празі.

Величезною заслугою проф. Щербаківського перед УВУ і цілою українською культурою було відновлення діяльності УВУ після II Світової війни. Серед руїн, голоду та злиднів, а ще більш смертельної небезпеки для цілої української еміграції з боку большевиків, він перший взяв на себе важкий тягар відбудови Українського Вільного Університету. Ця стара (йому було тоді під 70-ку) й немічна тілом, але могутня духом людина створила просто чудо. Це він їздив по таборах української еміграції й розписував листи по всій Західній Німеччині, збираючи розпорошені сили професури та студентства. Це він викресав у нас іскру віри у відродження УВУ й своїм ентузіазмом і прикладом запалив академічну сім'ю УВУ до нової творчої праці, яка, хоч і в цілком несприятливих умовах, дала такі поважні наслідки в другій половині 1940-х років.

Вшановуючи величезні заслуги проф. В. Щербаківського перед українською наукою взагалі й перед Українським Вільним Університетом зокрема, УВУ в кінці 1946 року надав йому вчесьний ступінь доктора *honoris causa*.

Проф. В. Щербаківський — це живий літопис УВУ. Можна дуже пошкодувати, що його багатющі спогади про УВУ (і взагалі українське науково-академічне життя в Празі за 1920-1930-х років, не вийшли ще за межі вузького кола оповідань (лише уривки з них були опубліковані р. 1952 в лондонській „Українській Думці”, ч. ч. 23-30).

Мені довелося бути близьким свідком, а згодом і співучасником науково-академічної діяльності проф. В. Щербаківського, починаючи з 1944 року, в Празі і особливо в Мюнхені, зокрема як продеканові Філософічного Факультету й Членові Сенату УВУ в 1949/50 ак. р. Мушу ствердити, що проф. Щербаківський був не тільки деканом нашої професорської колегії. Він був охоронцем та оборонцем кращих традицій української науки й УВУ, добро яких для нього було найвищим законом. Сам — людина посвяти, праці й обов'язку, він вимагав того ж і від усіх своїх колег-професорів та студентів. Він критично ставився до всяких спроб внести до УВУ, опертого на вікових традиціях західньо-європейських університетів, невластиві йому форми й регули інших високих шкіл. Твердо й послідовно не допускав він до університету жадної політики. А вже цілком невблагальний був він, коли бачив — на щастя, це бувало дуже рідко, — що хтось наслідують з храму науки зробити дім торгівлі.

Це все ще не записане й, може, не багато цього збережеться в аналах та архівах УВУ. Але воно назавжди залишиться в душах і серцях тих, хто має честь і радість працювати спільно з проф. В. Щербаківським.

Наукова праця проф. Щербаківського на еміграції була пов'язана найбільше з діяльністю Українського Історично-Філологічного Товариства. Засноване у Празі 30 травня 1923 року групою професорів Філософічного Факультету УВУ, Товариство, головою якого аж до 1945 року був Покійний проф. Дмитро Антонович, стало одним з найповажніших осередків вільної української науки. Серед ініціаторів і фундаторів Товариства був проф. Щербаківський, якому пощастило, нарешті, здійснити свою давню ідею вільного наукового згромадження вчесьних у царині історично-філологічних наук. Не дивно, що Вадим Михайлович був одним з най-

діяльніших учасників цього згромадження. Протягом перших 15 років існування Товариства він прочитав на його засіданнях 50 наукових доповідей⁴). Майже в кожному томі „Праць” Товариства (вийшло в світ 5 томів) праці проф. Щербаківського.

Товариство пережило й пражку руїну 1945 року. Заходами проф. Щербаківського діяльність його була відновлена в Мюнхені, й Вадим Михайлович був обраний на голову Товариства. На жаль розсіяння української еміграції мало не по всьому світі перешкодило дальшому розвитку Товариства.

Проф. В. Щербаківський був і є дійсним членом багатьох наукових інституцій і товариств українських і чужоземних. Зокрема, він є дійсний член Наукового Товариства ім. Шевченка (з 1930 року) й дійсний член Української Вільної Академії Наук (з 1948 року).

Особливої уваги приділював завжди проф. Щербаківський справі міжнародних зв'язків української науки. Він був активним учасником багатьох міжнародних наукових конгресів, зокрема: I. Слов'янських географів і етнографів у Празі р. 1924, XIII. антропології й археології в Празі р. 1924, II. Слов'янських географів і етнографів у Польщі р. 1927, I. народнього мистецтва в Празі р. 1928, V. історії релігії в Лунді р. 1929, III. Слов'янських географів і етнографів в Югославії р. 1930, XII. народнього мистецтва в Брюсселі р. 1930, XV. антропології й передісторичної археології, I. передісторичних і протоісторичних наук в Лондоні р. 1932, VII. історичного конгресу у Варшаві р. 1933, II. славістичного конгресу у Варшаві р. 1934, XVI. антропології й передісторичної археології в Брюсселі р. 1935, VI. конгресу релігій в Брюсселі р. 1935, XX. передісторичних і протоісторичних наук в Осло р. 1936, слов'янських географів і етнографів у Софії р. 1936, чеських археологів у Брні р. 1936, XVII. антропології й передісторичної археології в Букарешті р. 1937⁵).

Доповіді проф. Щербаківського були надруковані у виданнях цих конгресів.

Взагалі проф. Щербаківський опублікував понад 70 наукових праць, мовами — українською, англійською, французькою, німецькою, російською, чеською⁶).

III.

В рямцях журнальної статті, яку пише навіть не фахівець у тій царині науки, що належить проф. В. Щербаківському, не можна, звичайно, подати ні докладного огляду його наукової діяльності, ані, тим паче, її авторитетної оцінки. Але, як історик, маю свою думку про наукові праці проф. Щербаківського, і думка ця цілком збігається з тою високою оцінкою, яку ці праці здобули в науці як українській, так і світовій.

Мені здається, що наукову працю проф. Щербаківського треба розглядати **в трьох концентричних колах**, які послідовно й закономірно розгортаються протягом понад півстоліття його наукової діяльності, і кожне з цих кіл позначене печаттю його наукового духу й таланту.

Перше, й хронологічно найстарше, коло — це досліди **етнографічно-мистецькознавчі**. Вже перші наукові екскурсії Вадима Михайловича показали його особливий інтерес до української етнографії та мистецтва. Його описи екскурсій на Сквирщині, Уманщині та Липовеччині (опубліковані в „Чтеніях Исторического Общества Нестора-Лѣтописца” р. 1903 і в „Археологической Лѣтописи Южной Росіи” р. 1904) вражають багатством матеріалу й досконалістю його класифікації. Але Вадим Михайлович не спинився на цьому. Зібраний ним матеріал служить йому першоджерелом для дослідів певних, і то дуже воєможливих, наукових проблем. Одна з них — це питання про українське церковне мистецтво (зокрема, архітектуру деревляних церков). Такі розвідки проф. В. Щербаківського, як, приміром, „Деревляні церкви на Україні” (Записки Наукового Товариства ім. Шевченка”, том 74, 1906 р.) або „Церкви на Бойківщині” (ЗНТШ, 1913 р.), були поважним вкладом в науку. Завершенням цих дослідів була велика праця проф. В. Щербаківського „Українське мистецтво” (Львів-Київ, 1914). Не менше значення мають численні праці Вадима Михайловича в царині української етнографії та етнології, опубліковані здебільшого вже на еміграції. На превеликий жаль, монументальна праця проф. Щербаківського „Українська хата” ще й досі не побачила світу (вже майже закінчена друком, видання загинуло підчас останньої війни).

Друге коло дослідів проф. Щербаківського — це проблеми археології України, головне — передісторичної. Ще в перший період (Київсько-львівський) наукової діяльності цікавиться він археологічними питаннями. Але найбільше розгортається діяльність проф. Щербаківського, як археолога, в другій (полтавський) період, коли він провадить важливі археологічні розкопки на терені Полтавщини, переважно пам'яток кам'яної, скитської й ранньо-слов'янської доби. Наслідки цих розкопів і дослідів, опертих на знайдених ним матеріялах, проф. Щербаківський подав у численних своїх публікаціях як на Україні, так і на еміграції. Завершенням цих дослідів, мовляв, археологічною синтезою їх, були його університетські курси 1920-1940-х років. На жаль, опублікована була, і то в конспективному скороченні, лише частина їх („Палеоліт”, Прага, 1938; „Кам'яна доба в Україні”, Мюнхен, 1947).

Але й досліди етнологічні, й досліди археологічні проф. Щербаківського, хоч мають цілком самостійне й велике наукове значення, були неначе б то підготовчими етапами до **третього** й, може, найважливішого кола дослідів проф. Щербаківського — дослідів **історичних**. Бо проф. Щербаківський, озброєний величезним археологічним та етнологічним матеріялом, поставив основне — не тільки для археолога та етнолога, але передусім для історика — питання про **формування української нації**. Це питання стояло перед духовим зором молодого вченого ще на початку його діяльності. Але на всю широчінь ця проблема з'явилася перед ним, коли історія останніх десятиліть висунула перед українською наукою питання генези й розвитку української нації, і кожен з нас мусів, у своїй фаховій царині, дати на нього наукову відповідь. Для проф. Щербаківського, як етнолога й археолога, це була проблема формування української нації. Коло його **історичних** дослідів, попередні наслідки, яких він подавав чи то в своїх суто-наукових працях, чи то в наукових популяризаціях, завершується його славнозвісною працею „Формація української нації. Нарис праісторії України”, (Прага, 1941).

Нема нічого дивного, що над цією темою працює проф. Щербаківський до останнього ча-

су, готуючи нове видання „Формації української нації”. Це основне, найважливіше питання для нього, а такі питання супроводжують вченого ціле життя.

В одному з листів до мене з Лондону Вадим Михайлович писав: „Я собі щодня працюю в бібліотеці Британського Музея. Хочу викінчити „Формацію Української Нації”. Не знаю, чи стане мені здоровля... Аби дав Бог сили, щоб докінчити роботи мої” (26.XII.1952).

Тяжкі (хоч і відмінні) умови українського вченого — й там, на Батьківщині, й тут, на еміграції. Може, особливо важко склалися вони для проф. Вадима Щербаківського, цього останнього серед нас учня Володимира Антоновича. В таких умовинах його праця (а наукова праця — це його життя) — **правдивий подвиг**.

Живіть ще довго з нами, Дорогий Пане Ректоре! Ваше ім'я вже перейшло в століття.

1) „Україна”, Київ, 1924, I-II, ст. 162.

2) П. Курінний, Заслужений професор і ректор Українського Вільного Університету Вадим Щербаківський (з нагоди 70 років життя). — „Чорноморський Збірник”, XI, 1947, ст. 5.

3) С. Наріжний, Українська еміграція. Прага, 1942, ст. 126.

4) Список їх — див. С. Наріжний, 15 літ діяльності Українського Історично-Філологічного Товариства в Празі (1923-1938), Прага, 1940, ст. 16.

5) С. Наріжний, Українська еміграція, ст. 257.

6) Список наукових праць проф. В. Щербаківського (неповний) — див. П. Курінний, *op. cit.* 8-10.

Поспішіть придбати „Історію Русів”. Вона розповість Вам про мазепинщину і взагалі про наш відважний кривавий спір з Москвою. З неї довідаєтесь, що сучасне советське рабство походить з московського царства.

„Нічого ми не бажаємо собі горячіше, ніж появи „Історії Русів” у кожній українській хаті. Ця книга має стояти на почесному місці побіч Євангелії і „Кобзаря”, щоб бути кожної хвилини під рукою”. („Шлях Перемоги”).

Ціна книги:

в твердій оправі \$ 4, в м'якій \$ 3.50.

Замовлення висилайте на адресу „Вісника”.

ПОЛІТИЧНІ ТАРАНТУЛИ

З природничими науками я не мав багато діла. Про те інколи пригадується дещо з науки про природу. Тарантули — збірна назва павуків, укуси яких не є смертельні, але викликають хворобу.

Посилена пресова пропаганда про „непередрішенську” консолідацію, поїздки д-ра Марголіна і інших по Америці-Канаді і „міністрів” з УНРади по Європі пригадали мені тих павуків. Насувається питання: кого власне намагаються консолідувати апостоли консолідації.

При їхньому „ходженні в народ” з доповідями виглядає, начеб то йшлося про консолідацію народньої гуші. В цьому і є нонсенс їхнього намагання. Адже не громаду треба консолідувати, а, — коли вони не хочуть самі себе сконсолідувати, — мусілаб громада їм допомогти в тому.

Українська громада на чужині на правду сконсолідована. Вона сконсолідована тими самими ідеями, якими велика українська громада на рідній землі. Вона сцілена кровно, вона сцілена тугою і хотінням повного себевияву, завершеного у вільному самобутті, яке гарантує лише власна держава, вона — сцілена хотінням такої дії, яка єдино веде до осягнення тої великої цілі, цебто самостійницької визвольної дії. Українська громада об'єднана глибинними переживаннями того, що діється у рідній землі: вона сповнена гордістю, що Україна, стоїть на барикадах.

Як же намагаються переконсолідувати українську громаду на чужині „апостоли” їхньої непередрішенської консолідації. Д-р Марголін, об'їжджаючи більші осередки скупчення українців в Америці в асисті якогось Ліхтена, виступи яких організують „Громадські комітети українських демократичних організацій” (Тов. прихильників УНРади з „поступовими” соціалістами, голосить такі „модні” думки: (з останнього виступу Марголіна і Ліхтена в Детройті)

1. Не називайте росіян імпералістами, бо Америка та й інші західні потуги не люблять того. Адже вони, як і кожна самостійна держава, мають щось з імперіалізму.

2. Шукайте зближення з московськими демократичними колами (Ніколаєвський-Абрамович),

3. Не вимагайте ані від них, ані від американських кіл визнання державної самостійности українського народу. Демократичний світ визнає кожний акт лише тоді, коли про це децидує нарід. Москалі та й АКВБ вже прогресували дуже багато, бо тепер вже ставлять питання вияву волі народу в справі його самостійности, або федерації, чи конфедерації з іншими народами, отже і з московським народом не на всеросійському конгресі, але **дозволяють** на такі конгреси кожного народу на його території. Такі всенародні конгреси, що задецидують про самостійність **мусять відбутися**.

Не треба мати ніякого побоювання про вислід рішення всенароднього конгресу, бо він (Марголін) об'їздив чернігівську, одеську і київську область (в 1920 р.) і всюди чув лише те, що українці хочуть самостійности. Та й треба собі усвідомити, що при відповідній нагоді владу захоплять авантюристи (дослівний вислів пана Марголіна повторюваний під „браво” наших „демократів” через цілу доповідь), які там (в краю) є. Ми — демократи там не будемо в той час. Ми переможемо тоді, коли Об'єднані Нації, поставлені перед доконаним фактом (захоплення влади авантюристами) мусітимуть визнати не так владу, як самостійність держави. Ми переберемо владу (від „авантюристів”, які здобудуть і самостійність і владу — В. Щ.) на основі вияву всенародньої волі.

4. Говорять і про питання церкви та релігії в Україні, але він — Марголін з власного досвіду знає і в тому переконаний, що масонський рух в цілій Росії, отже і в Україні, відіграв велику ролю в справі визволення України.

Він сам належав до масонського гурту, якого головою був Грушевський. Йому відомо про те, що масонами були такі великі українські політики і політичні провідники, як пок. Петлюра і Дорошенко. Його — Марголіна дуже тішить, що американські українці-демократи позитивно висловлюються про масонський український рух.

Як свідоцтво правдивости своїх тверджень, (а він їх називає Визвольницькою українською політикою) п. Марголін приводить діяльність

УНРади і поодинокі виступи її чільних діячів: Довгаль, Добрянський. Останнього дуже чітко відмежовує від Лева Добрянського та наголошує його галичанськість („і галичани не всі сепаратисти”)

Очевидно, рідні „демократи”, що організують отаку „визвольницьку” роботу панам Марголінам і Ліхтенам безмірно раді, б’ють браво. А пан Ліхтен, який не вспів ще добре вивчити англійської мови, але знає добре методи „приватних” АКВБ і інших споріднених інституцій, докладає хлібодавцям про ентузіазм українців. Вони, мовляв, хочуть лише того, чого собі бажують ті „приватні” кола.

Рідні-ж „демократи” по своїй „демократичній” звичці не дозволяють на вислови думок тих-же українців, про яких буде звітувати п. Ліхтен, чи п. Марголін.

Лишається лише оцей спосіб, публікації в пресі, вияву справжніх думок української громади.

Про рідних „патріотів” шабесгоїв федералізму, які організують по більших скупченнях українців того роду імпрези (а вони вже рік їх підготовляють — заява предсідника мітингу, який є головою т. зв. федерації українців стейту Мішіген, а в тій федерації чомусь то знаходять для себе місце, і то керівне, організації, що називають себе націоналістичними-ОДВУ), приходить сказати ще багато: лишається повторити за Шевченком: „Німець скаже: ви моголи” — Моголи, Моголи... Закричать рідні шабесгої й допоможуть панам Ліхтенам одержати нагороду за добрий звіт з добре переведеного мітингу, на якому був отакий — то „всенародній”, „демократичний” вияв української волі. А „Соціалістический Вестнік”, яким обдарував п. Марголін президію мітингу, напише хроніку про любов народів до неподільної імперії і всі будуть вдоволені. Рідні шабесгої втішатимуться, що їх хвалять, визнають, а „служилі” люди імперії з чого іншого

Учить п. Марголін українців, щоби вони не називали москаліз імперіялістами, не вказували на московський колоніялізм, бо... і американці і англійці щось з того в себе мають і тому вони того ніяк не люблять. Учить не вимагати заздальегідь самостійности України, бо... це з пог-

ляду американців внутрішня московська справа, а американці продовжують у своїй закордонній політиці ізоляціонізм і ніяк не хочуть і не будуть втручатися у внутрішні справи інших держав, народів, а вже в ніякому випадку не будуть втручатися у внутрішні справи ССРСР. Для піддержки свого „правильного” погляду наводить те, що Московія в силу обставин від зарання американської історії була союзником Америки. В цьому є доля правди. Проте, п. Марголін цілком промовчує те, що американська політика при всіх своїх шуканнях і помилках дійшла до повної свідомости того, які „користі” приносить для американського платника податку, для американської держави, як цілости, для її економіки і т. д. союзник Америки — московська імперія.

Кожний пересічний американський громадянин — платник податку — голосно говорить: „колиб не „Рашія” (іменно „Рашия”) — наш уряд не вимагавби від нас астрономічних чисел в державний бюджет для оборони Америки”. І одного дня ті, що рішають про політику Америки, таки муситимуть вслухатися в голос свого платника податку і сказати голосно це саме, про що говорять багато думаючих американців.

Колиб п. Марголін мав кращу пам’ять, як він її має, — він пригадав би собі про те, що в західньому світі називають Московію власним іменням і відповідальні політики: він пригадав би собі заяву Діна Ечісона про **п’ятьсотлітній московський імперіялізм**, яку він склав, як міністр закордонних справ Америки. Каже п. Марголін, що на думку американців то Україна є внутрішнім питанням Московії, а американці не хочуть втручатися у внутрішні справи Московії. Забув п. Марголін про свіжу заяву-вимогу теперішнього міністра закорд. справ Америки: звільнити балтійські народи від московського ярма. Відомож, що балтійські, колись вільні держави, не мають навіть такого статусу в московській тюрмі народів, який має Україна. Отже питання балтійських народів під тим оглядом видавалось би ще більше внутрішнім питанням московської імперії, як питання України.

Каже п. Марголін — Америка застрашена погрозами Керенського: сто мільйонів москалів будуть воювати проти Америки, якщо остання буде втручатися у „внутрішні” справи імперії,

коли заговорить про поневолені Москвою народи. Це побожне бажання Керенського, цілком зрозуміле, коли йде про москаля Керенського. Але тяжко зрозуміти, коли йде про кол. дипломата української держави — Марголіна. А він трактує цю погрозу Керенського більше поважно, як сам Керенський. Йогож обов'язком, як кол. українського дипломата і того, який не тільки пристав до українців, (як він про себе підкреслено говорить), але заявляє себе на українських мітингах, борцем за визволення України, переконувати американців про забриханість московських імперіялістів і іменно послужитись цим аргументом в слушності української правди про те, що над світом висить небезпека від кожної московської імперії, а не лише від абстрактного світового комунізму.

П. Марголін повчає для консолідації земляків, що кінечним є народній плебісцит в питанні про вільну Українську Державу: бути їй чи не бути. Повіривши в щирість п. Марголіна, коли він себе заявляє ревним борцем української визвольної справи — треба дуже дивуватись, що б. дипломат вільної Української Держави, який за його власними свідченнями проводив стільки дипломатичних акцій її уряду, домагається народнього, чи всенароднього плебісциту у справі бути, або не бути Самостійній Українській Державі, чи, як він каже, трудовій укр. республіці.

Український нарід, який плебісцитом крові в роки національної революції і в революційно-визвольній боротьбі в час другої війни і нині, виявив свою волю не повірить отруйним порадам бувшого дипломата української політики. (якої? — ред.) Вимогу кимбудь і якогось плебісциту у цій вирішній справі український нарід відкидає безапеляційно, як спробу нанести йому найбільшу зневагу. Це розуміє і так рішена кожна українська, дійсно українська людина. Та цього не хоче знати п. Марголін, який заціплює своїм шабесгоям політичний тарантизм, від якого вони попадають у несамовитий транс, пробують вприснути отруту тарантеллю в нашу гром. політичну роботу.

Послідовний в своїх плянах, може накресленими хлібодавцями, п. Марголін з йому питомою заїлістю і насолодою „розправляється” з дійсним визвольним українським фронтом в Україні і на чужині.

Мені важко уявити, як zareагував би, скажімо, пересічний американець, колиб якийсь натуралізований американець кидав такі тяжкі образи на американських національних героїв, тих, що у національній революції вибороли волю Америці. В кожному разі великий пієтизм кожного американця, виявлюваний у щоденному житті, у широких святкуваннях підказує, що він відвернувся б плечима до кожного, хто відважився б якось зневажити національних героїв. Натуралізований українець, з великою дозою йому питомого цинізму, називає українських борців за українську волю авантюристами. І рідні шабесгої п'яніють від утіхи, мовляв — отак їм, пол. противникам. І цинізм натуралізованого українця переходить межу. Він потішає своїх шабесгоїв так. (дослівно!): „Авантюристи, які там (в краю) є, при сприятливій нагоді захоплять владу. Ми ж там не будемо, бо ми демократи. І це не погано. Они захочуть, чи ні, будуть примушені визнати фактичний стан. І тоді наша перемога, хоч ми нині у меншості.” А рідні шабесгої, стоячи, справляють овацію. І вони не відчують жажливої зневаги киненої на увесь нарід.

Хто-ж ці авантюристи?

Це-ж бо наперед усі послідовники наших тернопільців з під Крут, які, всупереч хотінню натуралізованих українців будували гать з власних тіл, поливаючи власною кров'ю, гать перед московською навалою. Це-ж бо всі українські дівчата і юнаки, жінки і чоловіки, що до наших днів продовжують цю роботу. Це ті українські люди, що, хоч загнані у Воркути і Колими, все-таки путають лапи імперської потвори, це всі ті люди нашої крові, які ніколи не піддалися і не піддадуться в рабство. Між ними ті українські жінки, що своїми тілами загороджують дорогу московському імперіялізмові, намагаючись стримати танки. І люди із західного світу, живі свідки надлюдської боротьби українського народу за ці Божі і людські ідеали, вирвавшись із кігтів сатани, несуть славу по світу, славу про українських борців за волю і за мир на вільному світі. А в п. Марголіна героїзм цілого народу є авантюризмом. І нарід, що бореться за Богом йому дані права, є лише авантюристами, які мають вибороти умовини для влади, яку переберуть „з волі народу” оці наддемократичні демократи — натуралізовані українці.

Що-ж обіцяють ці „демократи”, перебравши владу від „авантюристів”, яку то владу ці „авантюристи” мають для них здобути? Ні більше, ні менше: зробити подарунок Московії, віддавши їй Україну на віки вічні, чи це вони називають, сфедерувати обидва народи та притягнути ще й інші, бо „воля українського народу буде здійснена лише тоді, коли вселюдський прогрес буде звільнений від чорної реакції” (з заяви одного чільного з організаторів виступів Марголіна і Ліхтена на українських мітингах). Якими засобами малиб переломити раз і на все змагання українського народу до свого власного життя?

У межирядках промов „демократичних” апостолів консолідації укр. політ. життя вибивається на перше місце питання церкви і релігії в Україні, її велика роля в боротьбі нашого народу за державну волю.

Це непокоїть політиків плембсцитової консолідації. Тому згадується тепер великі досягнення масонерії в цілій царській Росії, в тому і Україні. Масони зачали вселюдський прогрес в Росії. Вони провели революцію 1905 р., вони подвижники укр. національної революції в 1918 рр., бож і Грушевський, і Петлюра, і Дорошенко і багато укр. політ. провідників того часу, в тім і він — п. Марголін, були масонами. П. Марголін забув докінчити свою думку про масонерію в Україні, промовчав, що чужа і рідна таки масонерія, прокажена інтернаціональними павуками, зробила з українською національною революцією в 1918 рр. Забув додати, як ці масони, чужі і свої, проторгували українську кров, яка так обильно лилася в Україні, захищаючи Божі і людські права українського народу, а з цим ціж права всіх вільних людей перед наступом московських „братніх” масонів. Забув додати, що те, що тодішні ляльки, які тріпотіли у павутинні московських масонів і намагалися прогнати церкву з України, пособляючи ростові масонерії (яка в Україні ніколи не розвинулася і є гарантія що й не розвинеться) — робили це за пляном, свідомо, або несвідомо, московських „демократичних” лож в ім'я московських національних інтересів. „Апостоли прогресу” знають добре — так, як знають про це московини усіх мастей, що українська церква і релігія за тисячу років християнства так глибоко вросли в душу укра-

їнської людини і так міцно сплелися поняття української церкви і релігії й національної відрубності й окремішності України від Росії, що це творить вічне, (у нашому людському розумінні) забороло перед напастями Московії. В цьому і таємниця гасла: відроджуймо масонський рух.

П. Марголін зупинив історію України на 1918 р. щоб цілком впевнити шабестоїв в „правоті” своєї науки. Ті, кого він називає авантюристами (бо вони стоять на безкомпромісових позиціях української самостійності і державности) у тому часі творили горстку. А вони, будучи в більшості (маємо на думці провідну політичну верхівку), мали можливість заціплювати чужу отрую в душу народу. Проте вони перечеислилися, коли не захотіли повірити голосові М. Міхновського, який тоді говорив: „НАС ГОРСТКА, АЛЕ МИ МІЦНІ ЛЮБОВІЮ ДО УКРАЇНИ,, — ЗА НАМИ ПІДУТЬ ЛЕГІОНИ” І це, що Міхновський не помилявся ані на йоту, бо ж за горсткою пішли українські мільйони — заставляє п. Марголіна зупинити нашу історію на 1918 рр. Тими вонючками, що їх тодішні „прогресисти” дбайливо повизбирували з міжнароднього смітничка і намагалися приспати здорову українську душу, намагається п. Марголін годувати українську громаду на чужині і „унічтожити” ті надбання і досяги української політичної еміграції, які вона нині має. А що ці досягнення є і, що вони такі замітні, то, щоби їх знешкідливити, — випускається таку важку „артилерію”, до якої себе зачисляє старий віком, кол. посол і міністер України — свідчить про це між іншим і те, що п. Марголін відбуває політ. екскурсії в українську еміграційну гущу. Ніхто — ж не повірить в те, що отак, від нічого робити, прийшло на думку „комітетам демократичних укр. організацій” возити старого віком Марголіна по всіх закутках Америки, і то далеко віддалених від місця його осідку. Хтось же піддає таку ініціативу цим, т. зв. українським демократичним комітетам. І п. Марголін не старається того приховати. У кожному реченні своїх промов він покликається на Н. Раду, згадує діяльність її „прем'єрів” і „міністрів”, а про АКВБ так... ненароком. При цьому якийсь п. Ліхтен і голова одного асекураційного укр. товариства в Америці, які супроводять п. Марголіна і влаштовують „консолідаційні” і ще там якісь

I. Вовчук

З ПРЕСИ

Критика далекого поцілу

В „Нових Днях” за лютий 1956 р. відомий критик Ю. Шерех, який своїм науковим обухом приголомшив не одного молодого нашого поета, а оце недавно розправився на сторінках Сучасної України з старшим поетом Нижанківським, виступив з своєю вченою інтерпретацією М. Куліша. Поставивши творчість талановитого драматурга 20-х років поза нацією, ствердивши, що Куліш націю нальну тематик „бере тільки жартома”, Шерех пише: „Збожеволіла на національному питанні частина української еміграції дошукується позитивного представника українського народу то в дядькові Тарасові, то в Мокієві (герої М. Куліша). Інша частина, спеціалізована на доносах, каже, що позитивні герої — комсомольці. Те і те однаковий абсурд”.

Почавши колись з „Кризис людини визвольного руху”, Ю. Шерех тепер, дозброївшись науковою методологією, ділить українську еміграцію на дві частини: збожеволілу й спеціалізовану на доносах. Іншої немає. І цей свій поділ проф. Шерех робить в статті про творчість М. Куліша. Не тема ж є важною, а думка, яку проводить автор в тій темі, а вона, в отому поділові „в національному питанні”. Саму тему автор насвітлив вченою езопівською мовою, а головну думку висловив так, що всякий пойме. Вирвавши творчість талановитого драматурга з національного клімату 20-х років, Ю. Шерех безапеляційно заявляє, що „темою Кулішової творчості було ставання людини”. Якої? Звідкіля та людина? З Москви, чи з Тули? Чи може з Харкова? Автор не каже, Людини взагалі, людини без політики, бо „єдинозначущий Куліш, був Куліш без політики. І тому радян-

конференції, мов ненароком натякають про АКВБ, і про Н. Раду.

Організатори таких імпрез не мають чомусь відваги поставити питання панам Ліхтенам, чому то вони не розгортають такої пильної роботи в справі федерації, чи конфедерації ізраїльського народу з арабами, а чомусь зачали від не свого, українського народу. Я ж бо переконаний, що п. Ліхтен, напевно, зложив свій даток у плані: жиди в Америці сорок п'ять мільйонів дол. на закуп зброї проти арабів. Невже п. Ліхтен вірить, що боротьба українського народу за державну незалежність — то „чорна реакція”, а така ж боротьба жидівського народу то прогрес?

Нашим шабесгоям, пораженим тарантизмом від укушень тарантулів тяжко здобутися на таке питання.

(Закінчення буде).

ський режим його знищив”. Всю „аполітичну” творчість М. Куліша вчений Шерех вкладає в „схему 6-ї симфонії Чайковського”, а „після шостої симфонії приходить — смерть”. І про це „можливо, здогадувався” М. Куліш — пише Ю. Шерех.

Щоб переконати незрячих і хитких, що так воно має бути, автор наводить приватний лист М. Куліша до Любченка, в якому автор листа, либонь, „прийшов до сумних висновків, що „немає майбутнього Україна. Бандити ми й атамани. І не прийде після нас нащадок прекрасний... І ляжемо ми трупом безславним і загородимо двері в Європу”. Кому, перед ким загородимо двері? Проф. Шерех не хоче сказати вразно, він любить натяки. Поділ української еміграції на „збожеволілу” і „спеціалізовану на доносах” він теж робить натяками, щоб сформулювати свої висновки відносно нашого майбутнього. Для цього вклеїно й уривок з приватного, інтимного листа без аналізу обставин, ситуації, причин, що викликали той чи інший вислов, Об'єктивна наука так не робить.

„Національне питання, пише Ю. Шерех, не грає жадної ролі в „Народньому Малахіїві”. „Мина Мазайло” також бере цю тему тільки жартома”. Дивно! Письменник, живучи і творячи в Україні, де проблему двох культур (імперсько-російської і національної) життя поставило на вістря меча, чомусь уникає в своїй творчості найпекучішого, найосновнішого. А це, на думку Ю. Шереха, було для того, щоб поставити „тему людини на повний зріст і в повній оголеності, без усякого тла часу й побуту”. І тільки через це, переконує нас критик, „він (М. Куліш) був великий, без перебільшення, геніальний”. Так хочеться проф. Шерехові сьогодні.

Але так воно не було, бо й немогло бути. І проф. Шерех сам це знає, тому то, наводячи уривки з приватного листа М. Куліша, він тільки згадає 1927 рік, натякає, мовляв, порівняйте, а не говорить про що ж ішла мова тоді. Пригадую, що, в дискусії того року про театр, М. Куліш, відбиваючись від обвинувачень офіційної цензури і критики, що він „вгруз в національну проблему”, мав відвагу не відпекуватись її, а підкреслював, що шкідливим є обминати її, бо її накидає життя. І за це, а не безполітичність, як твердить проф. Шерех, знищено М. Куліша, як і багатьох інших.

Нищено і нищиться тих, навіть національних романтиків з комуністів, що не обминали в своїй творчості національної проблеми, яку Ю. Шерех, за урядовою термінологією, зводить тільки до національного питання. Майже через тридцять років критик Шерех чомусь здумав це все перевернути, перелицювати. Для чого? Чи не для того, щоб викреслити цілий культурний період 20-30 рр. на Україні, коли в боротьбі двох культур відбувалося становлення окупованої нації. А в цій боротьбі двох ідей: національної і імперської, російська культура ідейно не вийшла переможцем, хоч Україна в тій боротьбі понесла найбільші жертви людей культури, серед яких був і Микола Куліш.

Виглядає, що для того, бо для Шереха всяке насвітлення дійсності 20-30 рр. на Україні є „порпанням в цьому багні”, що, на думку критика, „допомагає притрушувати піском непророслі зернята української духовності 20-х рр. Це успішно допомагає гістерикам еміграції, що несуть

національне питання, як стигматик виразу, ховати людину. Ніби будь-який рух може перемогти, коли він не спирається на повноцінну людину". А ота „повноцінна людина", за Шерехом, як він хоче ствердити на творчості Куліша, це людина „без усякого тла часу і побуту". Очевидно, у Шереха під тлом треба розуміти національний ґрунт.

Отаку людину пробує в своїй публіцистиці, на теми ніби неполітичні (хоч в них засаднича політика на далеку мету), накинути нам, як ідеал спільноти, щоб вона позбулася, відреклася від „національного питання", яке несуть оті „збожеволі" і „спеціалізовані на доносах" „гістерики еміграції". А тоді „зернята української духовності" що, на думку критика, залишались непророслими і в 20-х роках, ніколи не проростуть.

У ЄДИНОНЕДІЛІМЦІВ

Цього року патріотична преса слуг Імперії повела розгорнутий наступ проти української самостійницької думки. Почав її, як і годиться, найстарший майстер (російського питання) редактор Н. Р. С. Вайнбаум, а до нього прилучилися й інші. 15 лютого кілька організацій русскої еміграції випустили спільну відозву до всіх громадян російського походження. Не до москалів, а до громадян російського походження. Підписали її представники: Н. Т. С. (Національно-трудоий Союз), Р. Н. Р. (Російський Народній Рух), С. Б. Н. Р. (Союз борби за визволення народів Росії), Ц. О. П. Е. (Центральне об'єднання нових політичних емігрантів) і проче й проче. Нові й старі, демократи й недемократи, об'єдналися. Думаєте для боротьби проти большевизму? Ні, на боротьбу з сепаратистами, з „розчленителями", як вони кажуть. В відозві закликають вони всіх росіян миром виступити та впливати на формування американської опінії, щоб „успішно заперечувати шкідливі поради добре zorganizованих розчленителів".

Проти яких концепцій закликають воювати слуги імперії? Найдошкульнішим і найнебезпечнішим вони вважають те, що сепаратисти, як вони називають самостійників, доводять, що боротьба проти комунізму невід'ємна від боротьби проти советської Імперії. Визволення народів поневолених нею, ніяк не може сприятися природа імперських слуг. Цікаво, що вони попередили тижнів на два виступ советського посла Зоріна. Він, десь на початку березня, вручив ноту урядові Західньої Німеччини, в якій домагається, щоб уряд подав прізвища всіх громадян Советського Союзу. (За термінологією авторів відозви — російського походження — Ред.). Очевидно, політичні позиції цих двох виступів різні. Зорін — перевірений большевик, майстер, сказати б, мокрої імперської політики, а ті, що підписали названу відозву, антибольшевики. Але для нас обидва виступи важливі. Бо в обох іде мова про бувших громадян російського походження.

Н. Р. С. за 12. Березня в статті „Большевизм і русская ідея" (тут русская) ще раз, б'ючи на сполох проти сепаратистів, подає, такби мовити, ідеологічні засади до

виступу антибольшовиків. „Справжня російська ідея не визначається успіхами армій і конгресів, а вона перш за все звернена до людини. Не дивлячись на багаторічну ворожнечу і на перекир спірним питанням, пересічний поляк не ставиться вороже до русскої людини; серед латишів у нас немало друзів; галичани привітно зустрічали русську армію за першої світової війни; на протязі багатьох віків, серби називали нашу країну не інаше, як „Майка Русица"; захоплені привіти індусів, якими так зручно скористувались Хрущов і Булганін, були скеровані звичайній рускій людині за її багатовікове співчуття індуському лихові".

Признання цікаве і повчальне. Микола І, Микола ІІ і інші з деспотії Романових і бездинастичні Хрущов з Булганіном — є носії однієї ідеї, ідеї русского народу. Тому-то так привітно і зустрічали індуси Микиту. В цьому хочу переконати світ, шукаючи ідеологічних підстав війни проти сепаратизму. А небезпеку від цього сепаратизму носії цієї ж ідеї серед антибольшевиків (москалів) бачать в тому, що „в західньому світі давно вже з'явилися симптоми антирусскої політики, але в останній час ця атака набула яскравого, ідеологічного характеру. Поважні професори створюють теорії тоталітарної русскої релігії, публіцисти роблять виписки з корифеїв русскої літератури, історики переробляють нашу історію, щоб довести всьому світові зіпсутість і непоправність русского імперіяліста. І тому ми мовчати не сміємо". Грізно сказано. Але нічого не вдієш, так воно було і так є.

Консолідація через сепарацію.

„Українське Слово" з 19 лютого в статті „Пора покінчити з кризою" пише: Про внутрішній престиж УНРади та її Виконного Органу навіть прикро говорити, так низько він упав. Замість домогтися дієвої підтримки та як найтіснішої співпраці всієї української еміграції, Виконний Орган тепер застосував політику сепаратизму. Еміграція, мовляв, бажана, її поміч потрібна, але вона не компетентна, а єдино компетентні є УНРада та її Виконний Орган... Наші умудрилися робити з політичної еміграції заробітчанство, бо ж мовляв, між емігрантами багато вже таких, які набули чуже громадянство. Яка ж логіка? Добиватися в чужинців визнання, шукати й здобувати серед чужинців приятілів для України а своїх тих, що боролись за Самостійну Україну, тих, які є її дітьми, хочуть боротись і тепер такими засобами, які мають в нових обставинах, їх відсепарується". Отак оцінило „У. С." політику трьох партій УНРади, навколо якої чи навіть в якій збирається ПАУК консолідувати український політичний світ. Відсепаруватись від своєї спільноти, а брататись з попередішнями.

На всі запити УС, яке відзеркалює думки ОУН під проводом А. Мельника, можна сказати: „Бачили очі, що купували, то чого тепер плачете? Коли так є, з тією кризою, то на що закликаєте покінчити з нею? Щоб разом сепаруватись від спільноти? Чи не прийшов час покінчити гальванізувати те, що не подає жадних надій на життя, а в єдинонмислії національному об'єднати національно-самостійницькі сили на боротьбу з ворогом державної волі України.

З РОЗМОВИ

Недавно я розбалакався з паном директором Соломкою, що знаний читацтву з своїх оригінальних поглядів на нашу політику.

Це ж він, між іншим, підніс публічно справу купна національного цвинтаря і був автором інших корисних проєктів.

— Зане, що вам скажу? — спитав мене і зараз сам дав відповідь: — скажу вам, добродію, що слово „консолідація” стане вкортці найбільши зненавиджене в нашому політичному словнику. Замість лайки його вживатимуть. „Бодай ти сконсолідувався”, означатиме, приблизно, те саме, що бодай тебе заціпило, або щось в тому роді.

— Чому, питаю, пане директоре, ви завжди йдете вперек громадській опінії? Консолідація тепер в моді і всі за неї розпинаються, і УККА, і Куки, і Пауки. А деякі лідери, просто, з шкури вискакують, так хочуть консолидуватись.

Пан директор схидно засміявся.

— Та що ви, смішні, чи маленькі? Навіщо і кому вона потрібна?.. А ці ваші лідери бояться консолидації, мов сатана хреста святого!.. От, ви, скажім, письменник, вмієте вживатися в дану ситуацію. Вжійтеся, будь ласка, в положення такого партійного лідера... .

От ви, скажім, якимось кадучим правом, байдуже яким, очолюєте якусь партію, чи групу. Не велику, немалу — середню. Членства у вас чортма, є декілька допомагачів, є програма, плектформа, газетка своя теліпається, і, обов'язково, фонд. Ну, регулярна еміграційна партія.

В політиці ви являєтесь суб'єктом, рівнорядним, так сказати, чинником. Можете вступати, чи виступати, скільки хочете, з Національної Ради, займати в даній ситуації таке, або інше становище, висилати до закордонних чинників свої петиції, декларації та інші універсали. В газеті пишете, що хочете, та й фондами розпоряджаєтесь так, щоб не потерпіла ні ваша, ні загальна справа.

Тут, нараз, зробився заколот — трах-таррах! — зліпили консолидацію. По-нашому, на людській, зрозумілій мові — що воно означає? Це означає, що політика повинна бути одна, програма — одна, Фонд — один, універсали підписує одна рука, а не всі, петиції висилає одна канцелярія, а не всі канцелярії на світі, де лише стоїть машинка з латинськими черенками... .

— Ну, й гаразд! Так повинно бути! — перебив

я пана директорові, використавши нагоду, що він трохи задихався.

Та пан директор зараз вернувся до форми:

— Еге, це ви так говорите, людина, так би мовити, незаангажована, або іншими словами, сіра маса. Але той вчорашній лідер, якого нині сконсолідували, дивиться на справу під іншим кутом. Ол-райт, якби йому загварантували, що в цій, новій, сконсолідованій партії він далі буде лідером, і редактором газети, і триматиме руку на визвольній політиці... Ну, тоді, звичайно, він з підскоком підписав би таку плектформу!

Та ба!.. На такий „джаб” гострять зуби лідери всіх сконсолідованих партій, скільки їх там є. Ану ж його здеградують з генерала на якогось хорунжого, що й тільки слава, що носитиме прапор на всіх парадах, — а головну політичну карузелю закручуватимуть інші... То скажіть, майте милість, яка йому користь з такої консолидації?

— Пане директоре, з вами неможливо балакати! Ви — дефетист! — сказав я на відхідному пану директорові Соломці.

Маю враження, що пан директор образився на мене за це слово, але, на всякий випадок, пішов зараз купувати „Словник чужомовних слів”.

Ікер.

ХВИЛЕВЕ РОЗХОДЖЕННЯ

В Чікаго проголосили, що 12 лютого буде говорити б. голова Національної Ради інж. Бойдуник, член Проводу ПУН. Думаю собі, піду. Хочеться ж бо знати від самого учасника, як воно вийшло з отим стрибком у російську гречку за непередрішенським політичним нектаром.

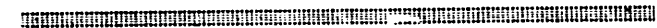
Красно говорив пан інженер і все послався на документи. Отоді то радилн, а отоді то зрадилн, коли зараз після голосування (як УРДП, УНДО і СУСП переоголосували ПУН і УНДС) пішли брататись з москалями, щоб разом боротись за спільну батьківщину. Питали п. інженера про се, про те, він відповідав і виходило так, що люди з отих трьох партій не тільки відступили, а й вступили. Дуже хотілося мені, як почалася дискусія, встати й сказати: Панове, куди ж ви ото завели, нашо дурнли нас, коли говорили, що Рада не зрадила? Правда, пан інженер не назвав тієї політики зрадою, сказав, що то велика помилка, але помилки бувають гірші від зради, додав він. Та доки я зібрався в залі зчинився гармидер. Хтось когось виштовхував за двері, якась жінка помагала, коли втихомирилися політичні розходження, то в мене й охота відпала говорити. Та воно й без того було гаряче. Одні (мабуть добрусівці) допікали допо-

ПЛЯНУВАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ В ООЧСУ

Вже три роки тому ми започаткували системне плянування всієї роботи, а, зокрема, й плянування фінансово-господарської діяльності. Як відомо, таке плянування виходило від Головної Управи й залягало до кожного нашого Відділу. Причому, нашим завданням було скласти такий господарсько-фінансовий плян, який не виходив би за межі наших господарсько-фінансових спроможностей, але забезпечував би переведення усіх заходів, що їх виконання плянується у поточному році. Така практика, якщо не в повній мірі, то в більшій частині дала нам певні позитивні наслідки.

Проте, треба визнати, що окремі наші Відділи ще й до сьогодні не усвідомили ваги самого пляну, а переводили свою роботу так, як виходило впродовж року. Кожний плян, хоч би як ідеально він був розроблений, — у процесі його виконання та перебігу життя організації все буде мати ті або інші корективи, але основна частина пляну все ж залишається програмою дій. А що без цієї програми дій жадна організація не може більш-менш нормально вести своєї праці — це істина незаперечна.

Коли ми впроваджуємо певну систему плянування, то в дальшому порядку має прийти і відповідна система обліку. Таку систему ми розробили й подали у третьому кварталі минулого року для того, щоб практично її застосувати з 1 жовтня 1955 р. Зі звітних матеріалів, які маємо з Відділів, видно, що нашу систему Відділи сприйняли не тільки, як обов'язкове розпорядження централі, а як один із заходів, що дає яснішу картину для керівництва Відділу.

відачеві 1941 р., доводячи, що з москалями треба шукати зв'язків конечню, другі, що боронили п. Бойдунка, доводили, що співпраця з ворогами нашої волі завжди допомагає завойовникові. Згадували й перші наші змагання, коли подружили з Москвою й відкрили київські ворота загарбникові, що прийшов через Харків, як „робоче крестьянская власть”.

Людей на доповіді було небагато, а лементу дискусійного чимало. Я на тонкошах політичних, отих мудрощах, не дуже визнаюся, хоч і ті, що дискутували, як виходить, не більше роззираються. Бо що ж то за політик, який, не маючи свого розуму, взорується на ериканського міністра, що розмовляє з Булганіном. Так, Доллес говорить, але не продає своєї землі советській Росії, а говорить, щоб стримати агресію московську. Хоч з того говорення покищо нічого доброго для Америки не вийшло. Та то їхнє діло, вони говорять про своє, а для нас мудро радив, здається, Сковорода: „А ти козо будь мудра й не лізь вовкові в зуби”. Шкода, що політики отих трьох партій з партійної більшості в НР забули цю мудрість і вскочили в московські сіті. А тепер і лаються між собою, як гоголівські герої: Хто сказав перший „а” Бобчинський чи Добчинський?

Пасивний слухач доповіді.

Кінцевою частиною системи плянування й обліку є сама звітність за господарський рік. Головна Управа вважає, що про стан своєї централі мають знати не тільки представники Відділів, що відряджуються на звіткові конференції та наради, а кожний член нашої громади. А знати він може лише з друкованих звітних матеріалів у нашому органі.

Як минулих двох років, так і цього року ми подаємо на розгляд ширшій громаді нашого членства баянс на 31 грудня 1955 р., сподіваючись, що подані нами стислі числові показники у формі коротенької таблиці все ж зацікавлять не лише Управи Відділів, а й ширший загал нашого членства та стануть предметом дискусії на Річній Конференції голів та представників Відділів ООЧСУ, яка має відбутися саме тепер у березні м-ці.

Баянс Головної Управи:

АКТИВ:	На 1 січня	На 1 січня
	1955 р.	1956 р.
1. Каса	171.40	298.93
2. Поточні рахунки в банках	3.777,54	3.774.86
3. Література	1.999.80	10.536.25
4. Майно (інвентар)	760.85	868.85
5. Дебітори		
а) Передплатники	3.356.26	1.665,—
б) Кольпортери	12.185.01	9.411.58
в) Дебітори різні	4.352.74	2.440.70
6. Депозити та уділи	4.317.26	4.617.26
7. Взаємні розрахунки з видавництвом	122.40	—
БАЛЯНС	31.043.26	33.613.43
ПАСИВ:		
1. Кредитори різні	1.681.45	2.457.45
2. Амортизаційний фонд	446.04	446.04
3. Фонди Управи	28,915.77	30.709.94
БАЛЯНС	31.043.26	33.613.43

Від себе можемо ствердити, що, незалежно від усіх негативних чинників, несприятливих обставин і всього іншого, що стояло на перешкоді нормальної роботи організації, — наслідки підставової її частини — господарсько-фінансової праці — рік по рокові, хоч і поволі, але поліпшуються. Це можна побачити навіть із тих коротеньких таблиць річних баянсів, що їх ми друкуємо ось вже третій рік.

Твердо переконані, що такі наслідки є в найбільшій мірі вислідом системи плянування та контролю виконання самих плянів і тому маємо цілковиту підставу вимагати такого ж порядку в кожному з наших Відділів.

Фінансовий референт Г. У.
Г. Дудка

Хто забув внести передплату на журнал — остання пора це зробити.

Проф. П. Савчук

Український Вільний Університет - світоч вільної науки

(З нагоди 35-річчя його заснування)

(Закінчення)

МЮНХЕНСЬКИЙ ПЕРІОД УВУ

„Не кожне нещастя, що спадає на нас, є прокляттям; перешкоди, які ми мусимо поборювати, є часто нашим благословенням. Поборені труднощі не тільки вчать нас перемагати, але й гартують до майбутньої боротьби”.

Шарпе

Трагедія УВУ, коли большевики терором ліквідували його в Парижі, не стала для нас прокляттям. Наш інтелектуальний дух гартувався в тяжкій добі дією і перемігав кошмарні наслідки після ліквідації УВУ, змагаючись до його відновлення на новому ґрунті, знову ж на чужій землі. Віками нищена окупантами наша духовність не падала на дно безнадійності; вона виростала в найкривавіших днях окупантського терору і послідовно прямувала до назначеної мети. На цьому місці хочемо ствердити, що наша спільнота має свою ідею і тверду віру в її здійснення, за яку готова на всякі жертви. Хоч світові війни, під час яких відбуваються великі потрясення суспільства, руйнують часто ідеології, а, навіть, ідеї, але, як бачимо, наше суспільство з природи відпорне на такі смертельні струси і свою ідею не дало зруйнувати. Чому? Бо має глибоку віру в себе, в свою ідею і перемогу. Ми не раз втрачали матеріальні культурні надбання, але не втрачали ніколи ідеї. І цей ідейний скарб, набутий поколіннями, несемо в своїй незборимій душі, спливаючи за нього (за ідейний скарб) кров'ю в нерівній боротьбі з хижими віковичними нашими ворогами.

Мабуть ні одна нація не мала стільки трагічних моментів на протязі своєї історії, як українська; але її природня могутність відпорно витримувала й витримує до остаточної хвилини, коли здобуде собі волю й незалежність на власній, не чужій землі. Наша ідея в боротьбі за своє існування не тільки супроводиться залізною зброєю вогню, а духовою культурою нації, що є великою зброєю на полі політичного фронту в світі. Бо високою культурою (як старинні греки й римляни) можна здобути передові позиції в суспільно-національному оточенні світу, як право на рівне існування: як рівний із рівним. Це все добре розуміли й розуміють наші вчені, професори й весь інтелектуальний потенціал українського суспільства.

Яскравим доказом цього вдруге документується перед вільним світом „незалежність українського духа” в відтворенні діяльності Українського Вільного Університету в осені 1945 року в Мюнхені — столиці Баварії.

Більшість професури і студентства встигли вирватися з большевицьких пазурів окупованої Чехословаччини й подалась на Захід, переважно до Баварії, оселившись в Мюнхені. За ініціативою відомого археолога проф. В. Щербаківського з невеличкою групою професорів та

студентів відтворюється діяльність університету на баварському ґрунті. „Ця ініціатива, — пише проф. Ів. Мірчук, — знайшла підтримку з боку американських установ та баварського міністерства освіти. Початки цієї нової діяльності були доволі тяжкі, бо університет мусів оперти своє дальше існування на власних силах. Одначе, при допомозі українського громадянства та добрій волі професури і студентів, університет поволі поширює обсяг своєї праці, число науковців збільшується з кожним днем, а наша молодь вступає в щораз у більшому числі на студії до університету. Університет дістає приміщення в німецькій школі при „Версайлер штрассе”.

Університет відтворює знову сва своїх факультети: філософічний та права і суспільно-економічних наук. Першим ректором УВУ мюнхенського періоду був у 1946/47 академічному році проф. В. Щербаківський. Безперечно, що початки на новому ґрунті для розбудови такої великої інституції як університет — були дуже тяжкі. Мав слухність проф. Ів. Мірчук, коли сказав, що УВУ мусів спертися в першу чергу на свої власні сили.

В Мюнхені УВУ згуртував в своїх залах численну (як за еміграційні умови) кількість студентства; бо вже в перших роках навчання було до 500 душ студентів. УВУ ріс і набував популярности. Збільшення студентських кадрів вимагало побільшення педагогічного складу, бо невеликий професорський колектив УВУ з Праги, як б. л. пам. Дорошенко і Яковлів та перший ректор УВУ мюнхенського періоду В. Щербаківський і другий ректор Ів. Мірчук був невистарчальний для нашої високої школи. Тоді УВУ прийняв на відповідні катедри та становища нових професорів і учених, а саме: проф. Н. Полонська-Василенко, проф. О. Оглоблин, проф. Г. Ващенко, проф. В. Державин, про. П. Курінний, проф. Л. Окішевнич, проф. В. Петров, пр. Ж. Шерех-Шевельов, проф. Василюв, проф. Ветухів, пр. Глобенко, проф. М. Міллер, проф. І. Розгін, п. В. Гришко і пізніше проф. Ю. Бойко та інші.

Ректор УВУ проф. Ів. Мірчук зумів у найтяжчих умовах з'єднати наукові сили та студентство в міцний колектив.

За десять років праці мюнхенського періоду університетська влада на чолі з проф. Ів. Мірчуком — Ректором УВУ — несла ідею і світлі традиції української науки — живий символ розбудови нашої Батьківщини.

КЕРІВНИЦТВО УВУ В 1954/55 АКАДЕМ. РОЦІ

Голова Кураторії УВУ Іх Ексцеленції Архиепископ Кир Іван Бучко опікується, керує і підтримує духову інституцію українського народу на чужині.

Ректор УВУ Проф. Др. Іван Мірчук, своєю невтомною відданою працею разом з колективом професорів розбудували УВУ, тримаючи гордо прапор вільної науки в світі.

Дня 26 листопада 1955 р. відбулися в Українському Вільному Університеті в Мюнхені Збори Професорської Колегії, на яких обговорено педагогічну і наукову працю та обрано керівництво Університету на 1956 академічний рік.

Ректором УВУ обрано проф. Миколу Василевича з факультету права і суспільно-економічних наук, а проректором — дотеперішнього ректора проф. д-ра. Ів. Мірчука з факультету філософічного.

Контрольна Комісія: проф. О. Кульчицький, проф. др. Ю. Бойко, проф. др. Лев Ребет. Заступники: проф. Е. Гловінський і доц. др. В. Янів.

Університетський Суд: проф. др. В. Орелецький, проф. др. В. Державин та проф. др. О. Юрченко.

Того ж дня відбулися Збори Рад обох Факультетів, на яких обрано факультетські керівництва. На філософічному факультеті обрано проф. д-ра В. Державина — деканом, проф. д-ра Ю. Бойка — продеканом. На факультеті права і сусп.-економічних наук обрано: проф. д-ра В. Орелецького — деканом, проф. д-ра О. Юрченка — продеканом.

ПРАЦЯ ФАКУЛЬТЕТІВ УВУ ЗА ЗИМОВИЙ СЕМЕСТР 1954/55

Філософічний факультет

1. **Деканат:** Декан Факультету — проф. др. В. Державин, Проректор — проф. Ю. Бойко, Секретар — Іван Жегуц.

2. **Професорський склад:** 21 звичайних професорів, 17 надзвичайних професорів, 7 доцентів, 3 лектори.

3. **Стан студентів:** 26 з яких 20 докторантів, 3 магістрантів, 3 студенти на нижчих семестрах.

Ф-т Права і Сусп.-економічних Наук

1. **Деканат:** Декан — проф. Др. В. Орелецький, Проректор — проф. Др. О. Юрченко, Секретар — др. В. Квасницький.

2. **Професура:** 14 звичайних (в тому числі один з філ. факульт.), 7 надзвичайних професорів, 6 доцентів, 12 асистентів, 2 лектори (були спільні з філос. ф-том), 1 викладач.

3. **Стан студентів:** 31, з того числа на відділі права 12, на економічному 15, суспільних наук 4. За національністю: українців 20, поляків 6, турків 1, чехів 2, сербів 1, росіян 1.

При факультетах діють Інститути: Інститут Літературознавства на чолі з проф. д-ром В. Державином та Інститут Психологічний на чолі з проф. д-ром О. Кульчицьким.

ФІНАНСОВИЙ СТАН УВУ

Фінансова база Українського Вільного Університету складається виключно з українських фондів. Постійним джерелом приходів є кожному місячній дотації Ексселенції Кир Івана Бучка, Апостольського Візнтатора на Європу і Голови Кураторії УВУ. Зрозуміння завдання УВУ засвідчують своїми датками наші Владки Ексселенція Кир Саварин Ніл, єпископ-єкзарх в Едмонтоні (Канада) і Ексселенція Кир Амбросій Сенишин з фондів Його Ексселенції Кир Константина Богачевського — архієпископа-єкзарха в Філядельфії (ЗДА).

Поважною сумою є збірки, що їх проводять Товариства Прихильників УВУ в ЗДА та Канаді. Поодинокі уста-

В. К.

ДО ПРОБЛЕМИ МАСА Й ПРОВІД

(замість рецензії)

Питання взаємин влади й народу завжди було кардинальним в соціології, в політичній філософії і практиці. Полтичні сили в своєму змаганні намагаються покликатись на т. зв. масу. Термін цей хтось безкритично переніс з означень неживої природи в суспільні відносини. У частку мас, часто пробують вимірювати ступінь демократичності, мовляв, що більше влада видимо спирається на масу, що більше вона від неї залежна, то більше в наш вік її вважають демократичною.

Справедливість в соціальних і політичних відносинах міряється теж реакцією мас; людина, народ і нація в політичному лексиконі дуже часто заступається посиленням на масу.

Петро КІЗКО.

Своєю правдою живи

І за своїми дії чуттями,

В ярмо чужої голови

Не йди незрячими путями, —

Ти будеш всюди й скрізь тоді

Виразником думок спільноти,

Що честь і совість у груді

Не замінила на підлоти,

Колиж ти зміниш власну суть

На упокору „власть імушим”, —

Тоді ім'я своє забудь

Серед людей на світі суших.

Тоді рабом себе назви

І не нарікай на кривду в світі.

Своєю правдою живи,

Як хочеш в інших її вздріти.

28. 2. 56.

новні, Товариства і окремі особи складають принагідні датки на УВУ. Слід відзначити Український Народний Союз у ЗДА та Союз Українців Великобританії. (СУВ).

Реасумуючи фінансову сторінку УВУ хочемо сказати, що вона ледве вистарчає на удержання самої установи і зв'язані з тим витрати. А щоб розвинути ширше дослідну і видавничу діяльність, то цих коштів не вистає. Тому ми хочемо широко звернути увагу українському громадянству, особливо тим, які влаштували своє життя більш-менш нормально, пам'ятати за цю репрезентуючу духову інституцію своєї нації, Ми вважаємо, що обов'язком кожної установи, організації, товариства та окремих осіб, а взагалі цілої нашої спільноти є давати підтримку нашим науковим інституціям, як моральну так і матеріальну, без чого вони не можуть існувати.

Вдумливі соціологи наших часів, існуючу духову й політичну анемію сучасного світу, вільного від большевизму, пояснюють тим, що на сцену введено масу і вона стала рядити всім. „Герої зникли, лишився хор”, — каже Хосе Ортега І. Гассет в книзі „Повстання мас” (Видавництво ім. Чехова 1954 р.) „Маса — це пересічна звичайнісінька людина”. І оті соціальні маси, пересіч, зактивізовані політичною боротьбою, „використовуються, то комуністами, то антикомуністами і за це вони завжди вимагають підтримки, добрих становищ для себе”, — твердить автор в своїй праці, аналізуючи причини сучасної кризи. Ствердивши, що європейська історія вперше стала залежною від „людини — маси”. Хосе Ортега такими прикметами характеризує людину маси:

1. „Вроджена глибока самовпевненість в тому, що життя легке, вистарчальне без будь-яких серйозних обмежень: повинно хватити на всіх.

2. Вона самовдоволена, самовпевнена, не визнає ніякого зовнішнього авторитету, нікого не слухає, не допускає критики своїх думок і ні з ким не рахується. Внутрішнє відчуття своєї сили збуджує її висловлювати завжди і скрізь свою зверхність: вона поводить себе так, мов би вона і їй подібні були одні на всьому світі.

3. Вона втручається у всі справи, накладає свій вульгарний погляд, не рахуючись з другими й діє за принципом прямої дії... Цивілізація XIX. ст. поставила цю пересічну звичайну людину в зовсім нові умови. Вона опинилась в світі надвистарчальному, де їй падало необмежені можливості. Вона бачить кругом себе чудесні машини, чудову медицину, дбайливу державу, найрізноманітніші догоди й привілеї. З другого боку не має розуміння того, якого труду й жертв коштували ці досягнення, оті тонкі інструменти й їхнє виробництво: вона не запідозрює навіть наскільки складна й делікатна є організація держави — і тому вона не відчуває ніякої подяки і не признає за собою жадних обов'язків”.

В узалежненні політичної влади від маси, як вузькополітичної категорії життя, автор бачить причину духової кризи сучасної Європи. „В сучасному суспільному житті Європи є один факт виключного значення. Цей факт — перехід всієї влади в суспільстві до маси. А тому, що маси з самої своєї природи не можуть і не вміють керувати навіть власною судьбою — не говорячи вже про ціле суспільство — то з сказаного виходить, що Європа переживає тяжку кризу, яка тільки може настигнути нації, держави й культури”. Тому, на думку автора, не ідеї й принципи часто є підставою сучасного суспільного життя, а політична техніка, при допомозі якої, спираючись на масу, здобувається кермо. „Міцність і розвиток демократії, якого б тичу й степеня розвитку вони не були — твердить автор — залежить від дрібної технічної деталі: від виборчої процедури. Все останнє другорядне”.

Відомий американський публіцист, який беззастережно вважає себе леберальним демократом, що своїми публіцистичними працями багато скріпив міт демократії, пробує в своїй праці „Есеї з публічної філософії” (Walter Lipman' Essays in the Public Philosophy, Boston 1955, pp 189), ставити діагноз хвороби сучасної демократії. В першій книзі своєї праці „Занепад За-

ходу” автор стверджує, що в демократії діється щось не добре. І це необре він бачить в тому, що „опінія мас досягла величезних впливів у нашу добу і показала себе небезпечним майстром у рішеннях, що стосуються життя й смерті”. Ця небезпека виявилася особливо яскраво після другої світової війни, хоч започатковано домінуючий вплив мас на політику урядів після першої світової війни. Демократія, вигравши дві великі війни, не спроможна дати ладу в світі, а, узалежнюючи владу від опінії мас, сама стала zagrożеною „занепадаючою силою” в людських відносинах.

Волтер Ліпман вказує, що провідні люди, як Черчіль, перестерігали про небезпеку гітлеризму, але маси не хотіли чути цієї остороги, не хотіли озброєння і за це демократія заплатила дуже дорого. А коли дійшло до генеральної баталії, то маса засліплена ненавистю до ворога, домагалася безумовної капітуляції з усіма її наслідками. Чи вірить Ліпман в те, що маса не хотіла озброєння, а потім перемигши, домагалася безумовної капітуляції? Хто його знає. Про те, коли говорити про цей випадок, що його аналізує автор, то не в опінії мас була причина помилок, а в тих, що вели масу, в проводі.

Причину занепадання західної демократії, автор бачить в тому, що виборці узурпували собі право говорити від імені народу. А народ і виборці, то різні категорії. Народ, у автора, то органічна спільнота: мертвих, живих і ненароджених, отже, категорія вічна; і тому виборці не можуть заступати інтересів органічної спільноти. Виборці заступають власні погляди і їхня опінія не може бути децидуючою, коли йде про майбутнє нації.

Зачіпаючи питання влади автор думає, що парламент має репрезентувати інтереси виборців, а уряд, покликаний ним, має заступати інтереси цілої спільноти, яка синтезує в собі вчорашнє, нинішнє й майбутнє (мертвих, живих і ненароджених). Уряд мусить бачити не тільки нинішнє, але й майбутнє, а це не властиве виборцям, —

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ „ВІСНИКА”

Передплата на рік \$4.00

Передплата на півроку 2.25

Ціна окремого примірника50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба надсилати грошовим переказом (моней ордер), або в звичайних листах, на адресу адміністрації журналу.

Банкові чеки й грошові перекази треба вповнювати на адресу:

“V I S N Y K”

P. O. BOX 304, Cooper Sta., New York 3, N. Y.
O. D. F. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаємо негайно повідомляти адміністрацію, рівночасно подаючи і свою дотеперішню адресу.

Адміністрація.

“ВІСНИК” — ОРГАН ООЧСУ

Педаґоґе Колегія

Головний редактор

I. Вовчук

масі. Виборці можуть вислати людей до уряду, але не можуть деригувати ним при його урядуванні. Автор схильний бачити в конституційних монархіях Велико-Британії, Скандинавських країн, Бельгії й Голандії стабілізуючі елементи.

В другій книзі „Публічна філософія” автор шукає розв’язки для оздоровлення західного світу. Аналізуючи підставові нормативи спільнот Греції й Риму і Християнського Світу, автор підкреслює значення сталих непорушних норм, без визнання яких жадна спільнота не може бути стійкою. Автор уточнює поняття свободи й зокрема свободи слова. Безгранична свобода слова може приводити до лихих наслідків, а тому, автор обороняє свободу слова відповідального. Для безвідповідального говорення, в якому свобода слова перестає бути конфронтацією думок, як наприклад, в кіно, коміксах, автор вважає, що „необмежене і неурегульоване право говорити не може бути залишене”. Інакше кажучи, інтереси спільноти, як цілості не можуть миритись з необмеженою свободою слова. Автор в своїй праці порушує багато проблем, не завжди дає розв’язку їх, не завжди робить висновки, доводить свої думки до кінця. Багато уваги приділено проблемі авторитету влади, яка часто в демократіях, де вирішним є виборча механіка, опиняється на вулиці.

Обидва автори з різних позицій підходять до порушеної соціальної проблеми. І обидва, ідучи різними шляхами, в своїй аналізі приходять до висновку, що цілковите узалежнення влади від виборчої маси, від її виключної опінії, є причиною слабости спільнот ще вільного світу. Ліпман, що відзеркалює не тільки свої погляди, а й погляди певного середовища, в своїх розважаннях схильний для піднесення авторитету влади розглядати її „як умандатовану небом”.

І нікому в голову не приходять, такі погляди вважати „чорною реакцією”, „фашизмом” з додатком обов’язкового „антисемітизму”, як то робили у нас свої „зліва”, а чужі „зправа”, коли Д. Донцов поставив проблему провідної верстви, проводу нації, в усій широчині, вважаючи її вирішною для нації, яка хоче жити.

Др. О. Соколевич

ДЕНЬ ВИЗВОЛЕННЯ БОЛГАРІЙ

Болгарський національний фронт, що є болгарським відділом Американських Приятелів АБН-у Інк. в Нью Йорку, влаштував урочистий Бенкет — бал в готелю Савой-Плаза при 59-ій вул. й П’ятій Еве. 3-го березня 1956 р. відзначаючи День Болгарського Визволення з під турків тому 78 років. В цих урочистостях, як і в попередніх роках, взяли участь мадяри, українці та аме-канці. З українців при президіяльному столі сидів др. Т. Крупа, голова українського відділу ПАБНА та ген. секр. міжнаціональної ПАБНА. Українські відділи ПАБНА Неварку заступали проф. Чуровський та п. Бед-рій, Нью Йорський п. В. Повзанюк, який заступав 2-й Від. ООЧСУ. Від Головної Управи ООЧСУ був др. О. Соколович, а від Гол. Упр. СУМА п. Бедрій з Неварку. Програмою керував Дімітров, який попросив на початку до слова проф. К. Менінга та б. конг. Амстронга-голо-ву конференції стратегії зимової війни... Амстронг слух-

но зауважив, що ще жадна нація не стала комуністич-ною з власної волі, їх всіх завоювала Червона Ар-мія, яка на вістрях багнетів принесла той комунізм до них. Коли забрати ту силу армії й секретної поліції, тоді й комунізму не стане. Нарід сам його скине. Однак кульмінаційною точкою вечора був виступ конгресмена Джемса С. Донебена, молодого віком, який недавно по-вернувся з Європи — Німеччини, де вздовж кордону Східної Німеччини, так досконало діє сітка німецького підпілля, яке оперує точніше за сітку шляхів сполуки Нью Йоркської підземельної колії. В своїй промові він, звертаючись до болгарів заявив: „раджу вам, Болгари, потрясти своєю власною кишенею та створити своє власне болгарське підпілля й тоді світ буде з вами чис-литися й допоможе визволитися”

ЧИТАЙТЕ, ПОШИРЮЙТЕ ТА ПРИЄДНУЙТЕ НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „ВІСНИКА”

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА” ЗЛОЖИЛИ:

Клівеланд

По 2 дол. зложили: Михайло Бібик, І. Вільшанецький, Вол. Хома, Жук Василь, Мудрак, Ярослав Шевчук, Михайло Клічак, Михайло Рибій.

По 1 дол. зложили: І. Кроснянський, Д. Ягольницький, С. Глоговський, П. Гупаловський, Т. Гатслан, Т. Ціцьке-вич, М. Чухрай, М. Задашний, Л. Коник, Т. Хробак, М. Бібик, В. Кметь, І. Корф, Василь Голейбовський, В. Жук, Я. Ляшук, В. Шудан, Василь Жук, О. Чубатий, Михайло Кулик, Г. Кухарчук, Валтер Стробайло, Лев Кусяка, Іван Кульбачинський, Василь Миськів, Тарас Бурій, Волод. Мазур, Яків Ємець, Сергій Чабанюк, Михайло Жовнір, Охрін Маріян, Степан Гурко, Іван Пришляк, Миколай Олі-яр, Михайло Сакр, Борис Тарнавський, Григорій Головка, Богдан Петришак, Григорій Карась, Марян Охрін, Петро Йосипів, Александер Стомба, Зеновій Репіховський, Гера Данило.

По дол. 0.50 зложили: С. Кавка, С. Кріслатий, М. Кмьо-тик, Ф. Синичко, Сергій Терентюк, Іван Оліяр.

ДРУКАРНЯ „ДНІПРО”

сумлінно, дешево і своєчасно
виконує друкарські роботи:

Г А З Е Т И

Ж У Р Н А Л И

К Н И Ж К И

в українській та англійській мовах,
а також:

оповістки, весільні записки,
білети (тикети), клепсидри, летючки,
афіші малі і великі.

Звертайтеся на адресу:

„DNIPRO”, 77 East St. Mark Place,
New York, N. Y.
Tel. GRamercy 5-7860